

tieto & *trendit*

lokakuu 2013

talous • yhteiskunta • ympäristö

**läkkäiden
työllisyys
vahvassa
kasvussa**

Suomalaisilla numerot hallussa

Kansainvälisen aikuistutkimuksen (PIAAC 2012) mukaan suomalaisten aikuisten keskimääräinen luku- ja numerotaito ovat erinomaisia. Numerotaidossa Suomi sijoittuu Japanin jälkeen toiseksi OECD-maiden välisessä vertailussa.

Yli puolella suomalaisesta aikuisväestöstä (57 %) numerotaidon taso on hyvä tai erinomainen. Toisaalta 13 prosentilla 16–65-vuotiaasta aikuisväestöstämme on suuria vaikeuksia matemaattisten perustaitojen kanssa. Kansainvälisessä aikuistutkimuksessa numerotaidolla tarkoitetaan yksilön kykyä hankkia, käyttää, tulkita ja viestiä matemaattista tietoa työ- ja arkielämän tilanteissa.

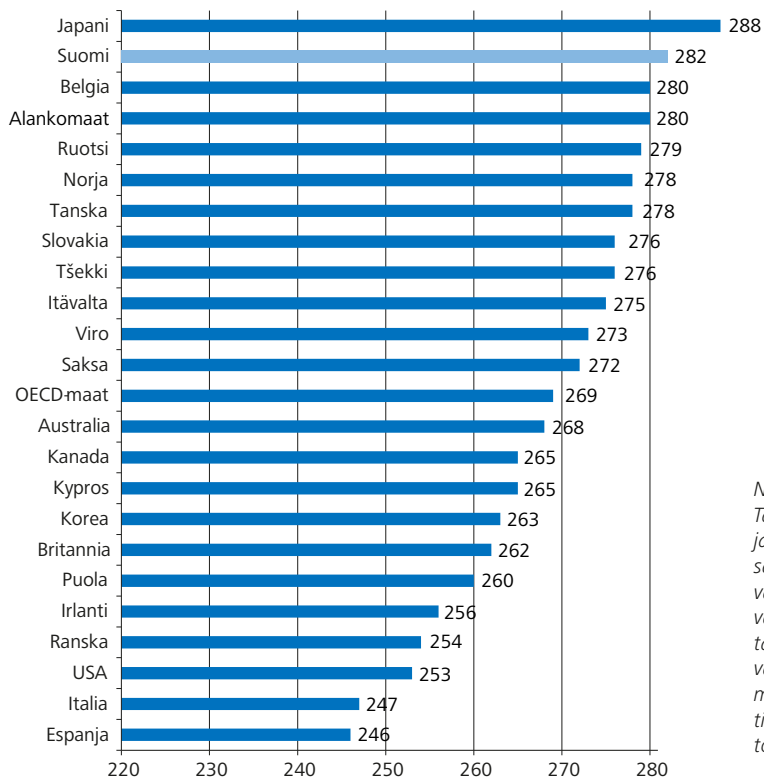
Myös tietotekniikkaa soveltavassa ongelmanratkaisutaidossa suomalaiset sijoittuvat vertailun kärkijoukkoon. Suomalaisista 41 prosentilla on hyvät tai erinomaiset tietotekniikkaa soveltavat ongelmanratkaisutaidot.

Ainoastaan ruotsalaiset menestyivät ongelmanratkaisuosuudessa suomalaisia paremmin. OECD-maiden keskiarvo on 34 prosenttia.

Suomen hyviin keskimääriisiin tuloksiin vaikuttavat erityisesti 20–39-vuotiaiden hyvät taidot. Luku- ja numerotaidoltaan parhaita ovat 30–34-vuotiaat, ja ongelmaratkaisutaidoissa 25–29-vuotiaat. Huomionarvoista kuitenkin on, että 16–19-vuotiaiden ikäryhmä menestyy kaikilla tutkimuksen osa-alueilla heikommin kuin seuraava ikäryhmä eli 20–24-vuotiaat.

Kansainvälinen aikuistutkimus PIAAC on kaikkien aikojen laajin aikuisten perustaitoja koskeva tutkimus, jossa arvioidaan 24 maan 16–65-vuotiaiden lukutaidon, numerotaidon ja tietotekniikkaa soveltavan ongelmanratkaisutaidon tasoa ja käyttöä. Tutkimuksen tiedonkeruun Suomessa on toteuttanut Tilastokeskus.

Numerotaidon keskiarvot

Numerotaidoissa on 1–5 suoritusastoa. Tasolla 2 (pistemäärät 226–275) vastaajan on tunnistettava tehtävän sisältämä selkeää matemaattista tietoa, ja tehtävissä vaaditaan usein kahden tai useamman varsin yksinkertaisen toimenpiteen suorittamista. Tasolla 3 (pistemäärät 276–325) vastaajan on ymmärrettävä entistä monimutkaisemmin esitettyä matemaattista tietoa, ja tehtävät edellyttävät useiden toimenpiteiden suorittamista.

Nro 7/2013

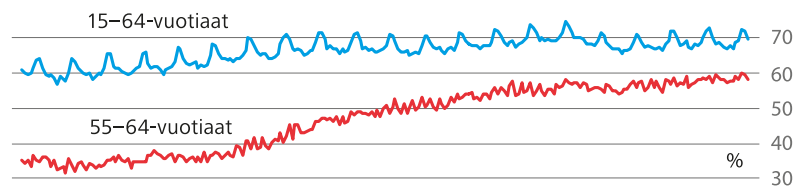

Kannen kuva: Lehtikuva Oy

11 Anna-Maija Lehto: Työttömyyseläkkeen poistuminen ei selitä työllisyyden kasvua

Työllisyyssasteen kehitys 1993–2013

Pääkirjoitus

- 5 Kansanvaltaa ja avointa hallintoa
Heli Mikkeliä

Taloustrendit

- 6 IMF: Maailmantalouden kasvu jää alle 3 prosenttiin
6 Suomi tietotekniikkamaiden kärkeä
7 Heikko investointikehitys vauhdittaa teollisuuden alasajoa

- 8 Suomalais- ja tanskalais-yritykset siirtäneet ahkerimmin toimintojaan ulkomaille
Samuli Rikama

- 11 Eläköitymisikä ylittänyt reilusti tavoitetason
Anna-Maija Lehto

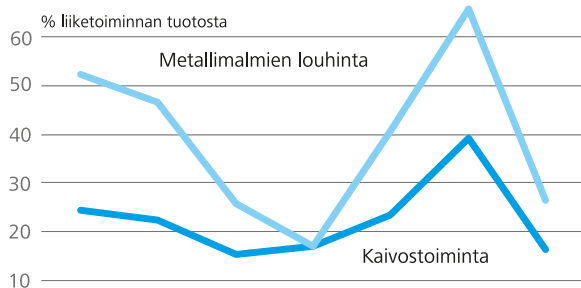
- 15 Korkea eläkeikä ei takaa pitkiä työuria Euroopassa
Anna-Maija Lehto

- 17 Metallikaivosten kannattavuus kääntyi laskuun
Salla Simola

- 21 Kehitys keskittyy
Aku Alanen

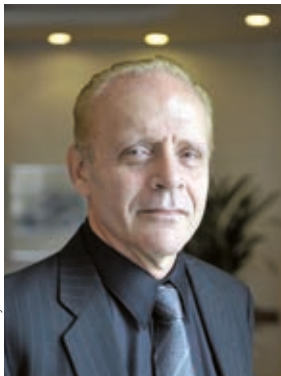
- 24 Suomi tarvitsee lisää ulkomaisia investointeja – ja kansallisen strategian tarkistusta
Dan Steinbock

Käyttökatteen kehitys 2006–2012

Metallikaivosten
kannattavuudessa
roima pudotus

17

Lehtikuva Oy

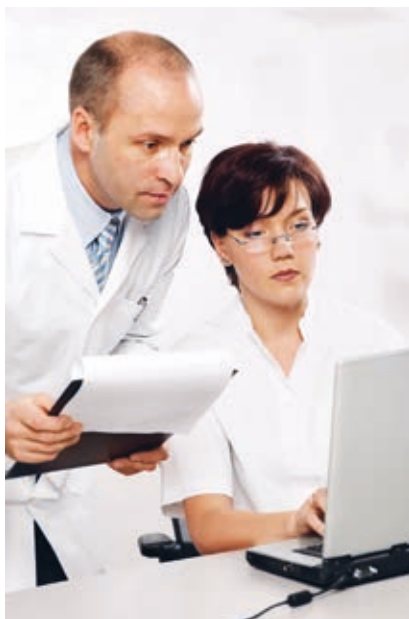
24

Dan Steinbock:
Kansallisen sijoitusstrategian
tavoitteita ei saavuteta
keskittymällä vain VUK-maiden
sijoituksiin Suomessa

- 26 Sosiaali- ja terveyspalvelujen
kilpailutukset ratkaistaan
hinnalla
Pekka Lith
- 29 Ruotsissa asiakas valitsee
ja jonot lyhenevät
Pekka Lith
- 33 Osa maahanmuuttajista
työllistyy hyvin, osa opiskelee
Pekka Myrskylä
- 36 OECD uusien ja vanhojen
haasteiden puristuksessa
Antti Kuosmanen

Kotimaan katsaus:

Kasvua vai ei • Teollisuus edelleen
laskussa • Teollisuuden jalostusarvo
romahti 2012 • Palvelualojen lii-
kevaihto heikossa kasvussa • Har-
javalta, Pietarsaari ja Helsinki työ-
paikkaomavaraisimpia • Yhä use-
ampi ei edes hae työtä • Lähes joka
kymmenes 25–34-vuotias ulko-
mailta • Kaksi kolmesta suomalai-
sesta asuu syntymämaakunnassaan

pixhill.com

26

Sote-reseptiä
Ruotsista

tieto &
trendit

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
tietotrendit@tilastokeskus.fi
etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
ISSN 1795-9799

**Vastaava
päätoimittaja**
Heli Mikkälä

Päätoimittaja
Maija Metsä-Pauri
puh. 09-1734 2785

Toimitus
Jouni Kotkavuori
Päivi Linna-Koski
Kotimaan katsaus:
Mikko Erjos
Informaatikko:
Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
Ilkka Lehtinen
Jussi Melkas
Pekka Myrskylä
Seppo Paananen
Matti Parkkinen
Lotta Sjöblom
Heikki Tulokas
Marko Tuomiari
Mervi Ukkonen

Ulkoasu
Irene Koumolou
Kuvatoimittaja:
Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
Riikka Turunen

Painatus
Edita Prima Oy

Tilaushinnat
Ilmestyy 8 kertaa vuodessa
Kestotilaus 152 euroa/vsk.
Irttonumero 25 euroa
Ulkomaantilauksiin
lisätään postimaksu.

Tilaukset
Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

Verkkopalvelu
www.tilastokeskus.fi/
tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät
ole Tilastokeskuksen
kannanottoja vaan
niistä vastaavat tekijät.
Lehden tietoja saa lainata,
lähde mainiten.

Kansanvaltaa ja avointa hallintoa

Avoin data rantautui rytinällä Suomeen 2000-luvun alussa. Tuli ja pesiytyi niin yleiseen tietopoliittiseen keskusteluun, tietotekniikan verkostoihin, valtion virastojen ja organisaatioiden sanastoon, tutkijoiden agendalle kuin hallitusohjelmaankin. Avoimuus on päivän sana myös hallinnossa, johtamisessa, vuorovaikutuksessa.

Miksi avoimuus puhuttaa? Mihin haluamme muutosta, kun haluamme lisää datan avoimuutta tai avoimuutta hallintoon?

Avoimuuden vastakohta voi olla suljettu, rajoitettu, salattu. Jos avoimen vaihtoehdoksi määritellään suljettu, ajatukset ohjautuvat helposti päätöksenteko- ja valmisteluprosesseihin, suljettuihin kabinetteihin sekä valtapeleihin ja kähmintään. Demokraattisessa yhteiskunnassa on siis perusteltua puhua avoimuuden puolesta – sen edistämisestä, säilyttämisestä, vahvistamisesta.

USA:n presidentti **Barack Obama**

on yksi tunnetuimpia avoimen hallinnon puolestapuhujia. Myös Suomen julkishallinto on tarttunut hallinnon avoimuuden haasteeseen. Keväällä 2013 maamme hyväksyttiin kansainväliseen avoimen hallinnon kumppanuusohjelmaan. Päätös perustui Suomen esittämään neljän osa-alueen toimintaohjelmaan: avoin toiminta, selkeä kieli, avoin tieto ja hallinto mahdollistajana.

Hallinnon avoimuudessa on pitkälti kyse kansalaisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuuksista. Onko muilla kuin päätöksä tekeillä mahdollisuus todentaa päätösten perusteluksi esitetyt faktat? Saavatko kansalaiset tietoa yhteiskunnan kehityksestä ja muutoksista?

Kaikkien saatavilla olevalla tilastotiedolla on hallinnon todellisen avoimuuden kannalta tärkeä rooli. Turhaan ei Tilastokeskuksen entinen pääjohtaja **Olavi E. Niitamo** todennut tiedon olevan valtaa, mutta tilastotiedon kansanvaltaa.

Tilastokeskus on jo vuosia ennen avoimen datan buumia alkanut systemaattisesti laajentaa verkossa saatavilla olevaa

tietotarjontaa. Kaikki keskeinen tilastotieto julkaistaan verkossa kuvioina, taulukoina, analyysiteksteinä. Yleistietokantamme StatFin sisältää nykyisin yhteensä noin 3 miljardia lukua. Tietolatausten määrä on moninkertaistunut viimeisten vuosien aikana.

Avoimuus tarkoittaa myös tiedon jatkokäyttörajoitusten vähentämistä tai poistamista sekä jatkokäyttöehtojen selkeää määrittelyä. Tähän asti suomalaisten tietoaineistojen käyttäjät ovat joutuneet seikkailemaan organisaatiokohtaisten lisenssien viidakossa. Suomeen ollaan kuitenkin luomassa ensimmäistä avoimen datan yleistä käyttölisenssisuosituksia. Parhaillaan kommentoitavana oleva JHS-suositusluonos

perustuu kansainväliseen Creative Commons-lisenssiin, jonka tuorein versio tunnistaa myös pohjoismaissa tunnetut luettelo- ja tietokantasuojan.

Avoimuus ei sen sijaan saa tarkoittaa suojattomuutta. Dataa avattaessaan yksilön tai yrityksen tietosuojaa

– tai luottamus tietosuojaan – ei saa horjua. Tunnistamattomuus on pystyttävä tarvittaessa takaamaan. Tietosuojan asettamien rajoitusten takia esimerkiksi pienalueita koskevan tilastotiedon avaaminen on tehtävä harkitusti ja vaiheittain. Ensimmäinen askel tälläkin polulla on jo otettu: kevästä 2013 alkaen tilastoaineistoa on ollut saatavilla Maanmittauslaitoksen paikkatietoikkunan kautta.

Tilastokeskus jatkaa datan avaamista edelleen. Ensi vuoden suunnitelmissa ovat pienalueitiedon lisääminen avoimeen jakeluun, tietokantojen teknisten rajapintojen kehittäminen sekä metatietojen käytettävyyden parantaminen. Seuraaviakin askelia suunnitellaan, käyttäjien ääntä ja toiveita avoimesti kuunnellen.

Heli Mikkela

Tietopalvelujohtaja,

Tieto&trendit-lehden vastaava päätoimittaja

Dataa avattaessa yksilön tai yrityksen tietosuojaa ei saa horjua.

	Bkt:n vuosimuutos, %	Teollisuustuot. vuosimuutos, %	Yhdennuk. inflaatio, %	Työttömyysaste, %
	2. nelj. 2013	elok. '13	elok. '13	elok. '13
Suomi	-0,7	-4,7	2,7	8,0
Alankomaat	-1,7	-2,3	3,1	7,0
Belgia	0,0	0,5*	1,7	8,7
Espanja	-1,7	-1,2	2,5	26,2
Irlanti	-1,2	-6,9	1,1	13,6
Italia	-2,6	-3,9	2,0	12,2
Itävalta	0,2	-0,9*	2,5	4,9
Kreikka	-3,8	-3,8	-0,1	27,6*
Kypros	-5,9	-12,8*	1,3	16,9
Luxemburg	2,4	-0,8*	2,2	5,8
Malta	1,7	2,3	1,8	6,4
Portugali	-2,5	0,8	1,1	16,5
Ranska	0,4	-4,5	1,3	11,0
Saksa	0,9	0,4	1,8	5,2
Slovakia	0,9	6,5	2,4	14,0
Slovenia	-1,7	-4,2	2,6	10,4
Viro	1,0	1,4	3,8	7,9*
Euroalue	-0,5	-2,3(a)	1,8	12,0
Britannia	0,9	-0,4	2,7	7,7*
Bulgaria	-0,2	-0,7	1,7	13,0
Latvia	4,3	-2,5	0,7	11,4*
Liettua	4,0	-0,4	2,0	12,3
Puola	1,2	2,2	1,6	10,3
Romania	1,5	7,1	4,4	7,5
Ruotsi	0,6	-8,0	0,7	8,0
Tanska	0,6	-1,0	1,1	6,6
Tšekki	-1,3	5,4	2,0	6,9
Unkari	0,5	-1,4	3,3	9,9
Kroatia	-0,7	-3,5	3,5	16,9
EU28	-0,2	-1,6(a)	2,0	10,9
Norja	2,6	3,1	1,4	3,6
Sveitsi	2,5	-1,1*	0,0	3,0
Venäjä	1,2	0,1	6,5	5,2
Kiina	7,5	10,4	2,6	4,1*
Japani	1,2	-0,2	0,9	4,1
Yhdysvallat	1,4	2,7	1,5	7,3

Lähteet: Eurostat, Venäjän tilastovirasto (www.gks.ru), Tradingeconomics.com

(a) Arvio

* **POIKKEUKSET:**

Teollisuustuotanto (vuosimuutos): Belgia toukokuu 2013; Itävalta, Kypros, Luxemburg heinäkuu 2013; Sveitsi kesäkuu 2013

Yhdennuk. inflaatio (vuosimuutos): –

Yhdennuk. työttömyysaste: Kreikka, Viro, Britannia heinäkuu 2013; Latvia, Kiina 2. neljännes 2013

IMF: Maailmantalouden kasvu jää alle 3 prosenttiin

IMF:n lokakuun ennusteen mukaan maailmantalous kasvaa tänä vuonna 2,9 prosenttia. Ensi vuoden kasvuksi IMF arvioi 3,6 prosenttia.

Kiina jatkaa maailmantalouden veturina: vuoden 2013 kasvuennuste on 7,6 prosenttia. Sekin tosin on alhaisempi kuin vielä heinäkuussa ennustettu 7,8 prosenttia.

Euroalueen kasvu on tänä vuonna miinusmerkkinen (-0,4 %). Euroopan unionin kasvu jää nolllaan.

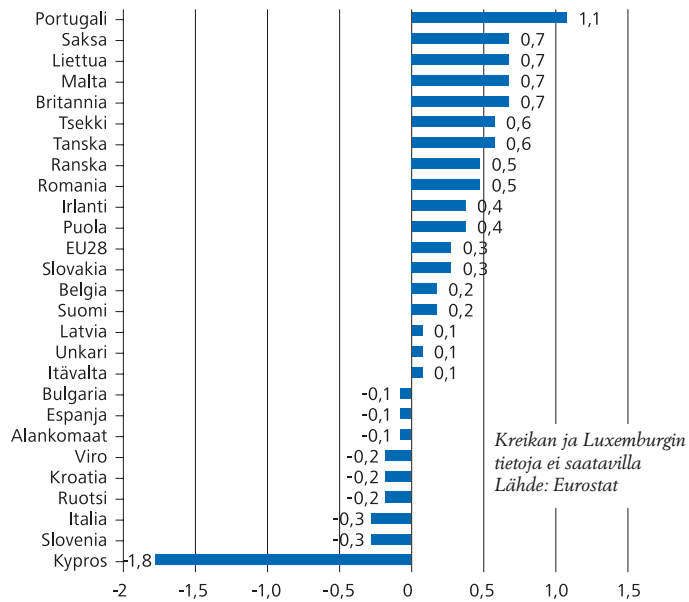
Eurostatin ennakkotiedot 2. neljännekseltä 2013 näyttävät vaatimatonta kasvua useimmissa EU-maissa. ■

Bkt:n kasvuennusteet, vuosimuutos-%

	2013	2014
Maailmantalous	2,9	3,6
USA	1,6	2,6
Euroalue	-0,4	1,0
Euroopan unioni	0,0	1,3
Japani	2,0	1,2
Kiina	7,6	7,3
Venäjä	1,5	3,0

Lähteet: World Economic Outlook: Transitions and tensions. IMF, October 2013, Eurostat

Bkt:n neljännesmuutos-%, 2. nelj. 2013

Kreikan ja Luxemburgin tietoja ei saatavilla
Lähde: Eurostat

Suomi tietotekniikkamaiden kärkeä

Kansainvälisen televiestintäliiton ITU:n tuoreen vertailun mukaan Suomi sijoittuu viidenneksi tieto- ja viestintäteknikan käyttöönotossa. Etelä-Korea on ICT Development Index (IDI) -mittauksen kärjessä. Suomen edelle vertailussa sijoittuvat myös Ruotsi, Islanti ja Tanska.

Kehittyneet mobiilipalvelut ovat Suomen vahvuuksia: Suomi ja Viro ovat ainoita maita, joissa 3g-hspa kattaa koko

väestön. Lisäksi Suomi, Ruotsi ja Korea ovat ainoita maita, joissa langattoman laajakaistan peittoprosentti ylittää sata.

IDI-indeksi on muodostettu 11 mitaustuloksesta, jotka kattavat tieto- ja viestintäteknikan tarjonnan, käyttölaajuuden ja käyttötaidot. ■

Lähde: Measuring the Information Society 2013. ITU

Heikko investointikehitys vauhdittaa teollisuuden alasajoa

Yritysten vähäiset investointihalut herättävät huolta Suomessa ja muualla. Markkinoiden heikko investointikysyntä selittää pitkälti sekä Suomen vientiongelmien että kansainvälisen talouden hitaan elpymisen viime vuosina.

Etenkin Yhdysvalloissa ristiriitaa yritysten investointien ja investointiedellytysten välillä on ilmeinen. Investoinnit ovat pysyneet vähäisinä, vaikka yritysten taseet ovat kunnossa, kannattavuus on huipussaan ja korkotasot alhainen.

Euroopassa teollisuuden investointiaste on jo pitempään ollut tasolla, joka on merkinnyt kiinteän pääomakanan ja työpaikkojen supistumista. Suomessa teollisuuden roolin kaventuminen on viime vuosina ollut EU-maiden nopeimpia ja tehdeollisuuden nettopääomakanta on alentunut reaalisesti liki kymmenesosan vuoden 2008 tasoltaan.

Investointien hiipumiseen on useita syitä. Osittain kyse voi olla näköharhastakin, koska yritysten pääomanmuodostuksen painopiste on siirtynyt yhä enemmän aineettomiin investointeihin, joiden tilastointi on vasta kehittymässä. On myös merkkejä siitä, että finanssikriisi on osaltaan vauhdittanut tätä investointien rakenteen muutosta.

Yhdysvalloissa julkaistiin kesällä uusiin tilinpitosuosituksiin perustuvia lukuja, joiden mukaan tutkimus- ja kehitysmenojen pääomittaminen nosti jonkin verran tilinpidon investointilukuja. Euroopassa vastaava tilastointimuutos tehdään vasta ensi vuonna.

Suomessa ja monissa muissa maissa teollisuusyritysten aineettomat investoinnit ovat jo suuremmat kuin perinteiset kiinteät investoinnit.

Talouden ja markkinoiden aneemiset kasvunäkymät vanhoissa teollisuusmaissa pidättelevät yritysten investointihalua, samoin poliittinen epävarmuus ja mahdollisesti myös markkinoiden sään-

telyn kiristyminen. Paljon on viime vuosina puhuttu myös pienten ja keski suurten yritysten lainansaantivaikeuksista.

Suhdannekijöiden ohella myös rakenteellisilla tekijöillä voi olla vaikutusta. Financial Timesin äskettäisessä artikkelissa analysoitiin investointien ja kannattavuuden välistä ristiriitaa. **Robin Hardingin** artikkelissa korostettiin yrityskulttuurin muutosta mahdollisena selittäjänä investointien hiipumiselle.

Esimerkiksi yritysjohdon palkitsemis- ja kannustinjärjestelmät eivät välttämättä suosi yritysten pitkäjänteistä investointitoimintaa. Yritykset ovat viime vuosina muun muassa purkaneet kassavarojaan ostamalla omia osakkeitaan mieluummin kuin riskipitoisilla ja pitkälle eteenpäin suuntautuvilla investoinneilla.

Professori ja kolumnisti **Paul Krugman** on tuonut esiin ajatuksen monopolivallan kasvusta markkinoilla. Globalisaatio on vauhdittanut tuotannon keskittymistä suuriin monikansallisiin yrityksiin. Krugmanin mukaan yritysten hyvä kannattavuus heijastaa enemmänkin markkinoiden hallinnan tuomaa ”monopolituloa” kuin tuloa aiemmista investoinneista.

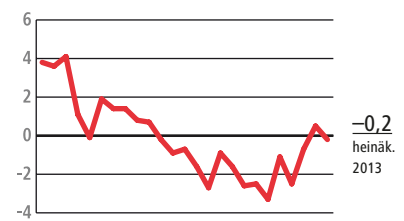
Empiiristä näyttöä keskittymisestä on runsaasti, vaikka globalistumisen olisi pitänyt pikemminkin lisätä kilpailua ja alentaa yritysten voittoja. Etenkin teollisuus on yhä enemmän keskittynyt suuriin monikansallisiin yrityksiin, joiden vaikutus markkinakehitykseen on lisääntynyt. Keskittyneitä toimialoja on runsaasti ja monilta osin keskittyminen ulottuu myös erilaisten komponenttien valmistukseen.

Tähän keskittymiseen viitattiin myös OECD:n alkuvuonna julkaisemassa monikansallisten yritysten verotusta koskevassa raportissa. Siinä todettiin, että monikansalliset yritykset ovat monine kilpailualueen usein ”markkinahäiriköitä”, jotka rajoittavat perinteisen kansallisen ja paikallisen tuotannon mahdollisuuksia. ■

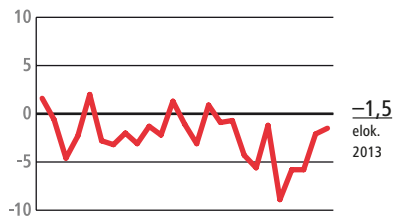
Monikansalliset yritykset rajoittavat paikallisen tuotannon mahdollisuuksia.

Viimeisen 24 kuukauden muutos Suomessa

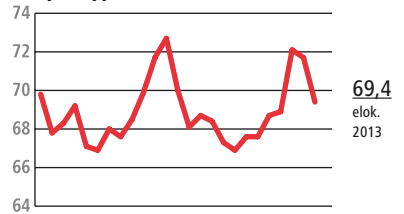
Kokonaistuotanto, vuosimuutos %

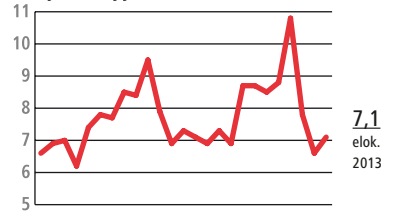
Teollisuustuotanto, vuosimuutos %

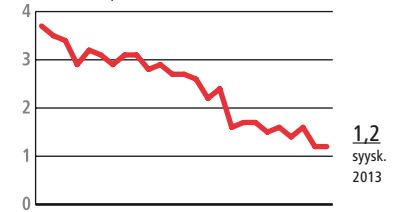
Työllisyysaste, %

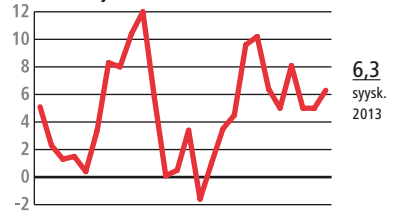
Työttömyysaste, %

Inflaatio, %

Kuluttajien luottamus, saldoluku

Pitkät trendit ja tuorein tieto: tietotrendit.stat.fi

Samuli Rikama

Suomalais- ja tanskalaisyrietykset siirtäneet ahkerimmin toimintojaan ulkomaille

Tuoreen vertailun mukaan liiketoimintojen ulkoistaminen tai siirtäminen ulkomaille on varsin yleistä EU-maiden yrityksissä. Asiassa aktiivisimpia tanskalais- ja suomalaisyrityksiä ovat toimintaan ajaneet ennen kaikkea kustannukset.

Yritysten välinen kiristynyt kilpailu ja globaalit markkinat ovat vauhdittaneet globaalien arvoketjujen syntymistä. Toimintojen siirtäminen ja ulkoistukset ulkomaille ovatkin yritysmaailmassa arkipäivää.

Yleisintä toimintojen ulkoistaminen tai siirtäminen ulkomaille oli tuoreen EU-kyselyn mukaan Tanskassa, jossa joka neljäs sadan hengen yritys oli tehnyt näin vuosina 2009–2011. Toiseksi yleisintä toimintojen ulkoistaminen oli suomalaisyritysten (20 %) ja belgialaisyrietyksen keskuudessa (16 %).

Tyypillisesti EU-maissa 10–15 prosenttia yli sadan hengen yrityksistä oli ulkoistanut tai siirtänyt toimintojaan ulkomaille. Edullisemmän kustannustason uusissa jäsenmaissa liiketoimintoja ulkoistettiin ulkomaille selvästi harvemmin.

14 EU-maassa ja Norjassa vuonna 2012 toteutettu kysely kattoi yli sadan hengen yritykset. Kyselyn viiteperiodi oli vuodet 2009–2011.

Kysely jaotteli liiketoiminnot ydinliiketoimintoihin sekä seuraaviin tukitoimintoihin: logistiikka, myynti ja markkinointi, tietotekniikka, hallinto, T&K ja tekniset toiminnot.

Teollisuus edelleen kärjessä

Liiketoimintojen ulkoistaminen ulkomaille on edelleen selvästi teollisuusvetoista lähes kaikissa jäsenmaissa (Kuvio 1). Tanskalaisista teollisuusyrityksistä kolmannes oli ulkoistanut liiketoimiaan ulkomaille vuosina 2009–2011. Vastaava luku suomalais-ten teollisuusyritysten osalta oli 29 pro-

senttia ja palveluyritysten osalta alle 15 prosenttia.

Viron teollisuusyrityksistä liiketoimintoja oli ulkoistanut ulkomaille 15 prosenttia, mikä oli selvästi enemmän kuin yleensä uusissa jäsenmaissa.

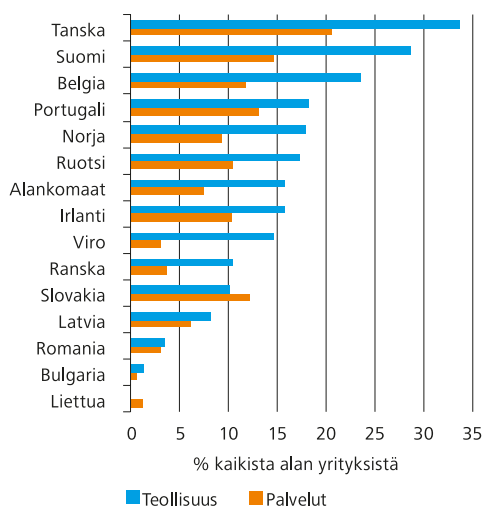
Ydinliiketoimintaa tukevia toimintoja siirretty paljon

Yrityksiltä kysyttiin erikseen ydinliike- ja tukitoimintojen – kuten tietotekniikan tai hallintopalvelujen – ulkoistamisesta. Ilmiön alussa toimintojen ulkoistaminen koski lähinnä teollisuuden valmistustoimintaa. Nykyisin kehittynyt tietoa ja viestintätekniiikka kuitenkin tarjoaa hyvät edellytykset myös digi-muotoisten palvelujen tuottamiseen missä vain.

Toimintojaan ulkomaille ulkoista-

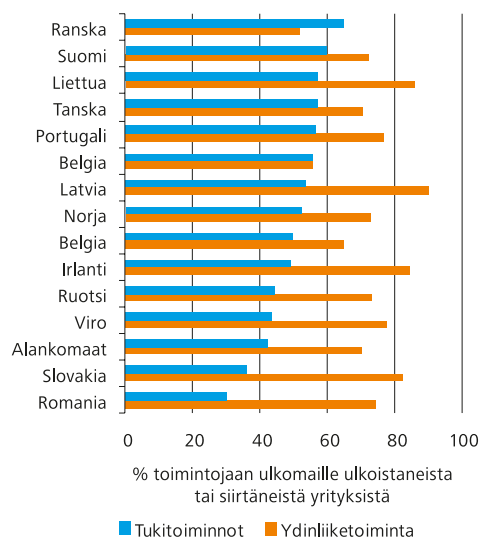

Toimintojen ulkomaille ulkoistaneet ja siirtäneet yritykset 2009–2011 toimialan mukaan

Kuvio 1

Ydinliike- ja tukitoimintojen ulkomaille ulkoistaneet ja siirtäneet yritykset 2009–2011

Kuvio 2

neista tai siirtäneistä yrityksistä ydinliiketoimintojen ulkoistivat yleisimmin yritykset Ranskassa, Suomessa, Liettuassa sekä Tanskassa. Näistä yrityksistä noin 60 prosenttia oli ulkoistanut ydinliiketoimintojensa (Kuvio 2).

Palveluluonteisia tukitoimintoja ulkoistettiin kuitenkin vielä selvästi ydinliiketoimintoja yleisemmin ulkomaille. Tyypillisesti toimintojen ulkoistavista yrityksistä noin 60–80 prosenttia ulkoisti tukitoimintojensa ulkomaille.

Tietotekniikkapalvelut siirtyvät yleisimmin

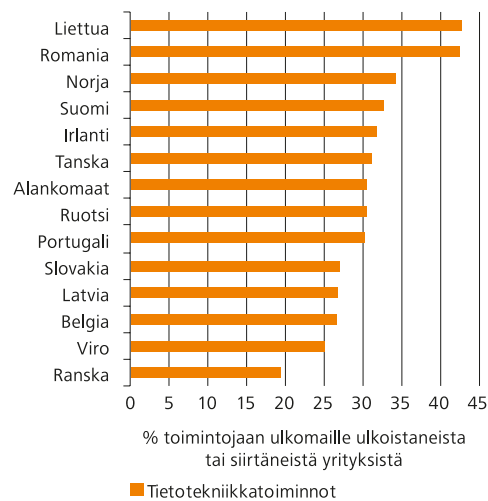
Selkeästi yleisimmin yritykset olivat ulkoistaneet tieto- ja viestintätietotekniikkatoimintojensa ulkomaille. Näin oli tehnyt noin joka kolmas toimintojensa ulkoistanut yritys (Kuvio 3). Tietotekniikkapalveluissa jo määritelmän mukaan digitaalinen sisältö on vahva, ja näitä palveluja voidaan suhteellisen helposti tuottaa missä vain.

Suomessa tietotekniikan ulkoistukset ja siirrot ulkomaille olivat hyvin yleisiä, noin 33 prosenttia toimintojensa ulkoistaneista yrityksistä ilmoitti tehneensä näin.

Tietointensiiviset toiminnot keskipisteessä

Ainakin EU-tason politiikanteolle huolta aiheuttanevat tietointensiivisten toimintojen – kuten tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä insinööripalvelujen – ulkoistukset ja siirrot ulkomaille. EU:n

Tietotekniikkatoimintojen ulkomaille ulkoistaneet ja siirtäneet yritykset 2009–2011

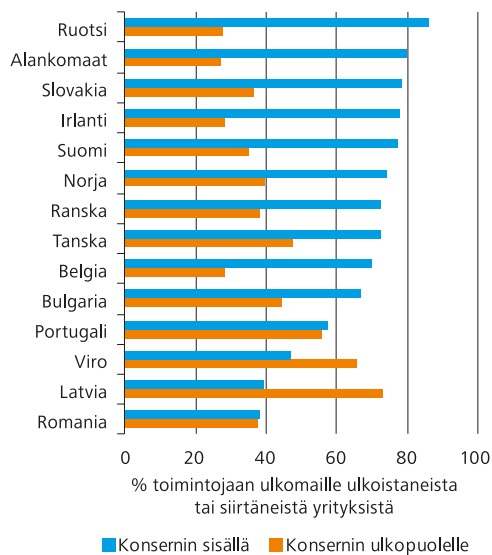
Kuvioiden lähde: Eurostat, Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille -kyseily 2012.

Kuvio 3

näkökulmasta kuitenkin lohtua tarjoaa se, että yli puolet T&K- ja insinööri-toimintojen ulkoistuksista ulkomaille on päätynyt muihin EU-maihin.

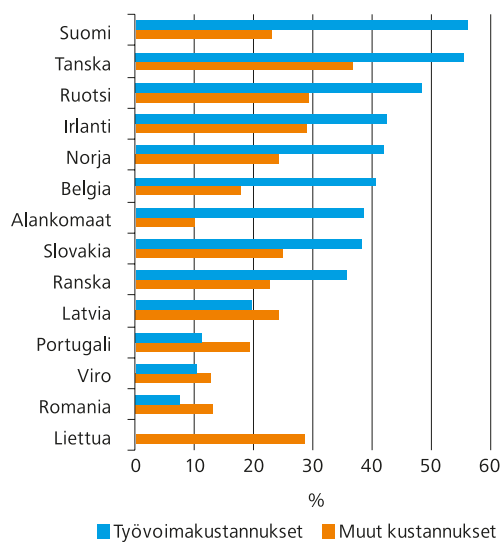
Näitä toimintoja on ulkoistanut ulkomaille noin 15–20 prosenttia toimintojensa ulkoistaneista yrityksistä, suomalaisyrityksistä joka viides. On huomatta-

Toimintojen siirrot ulkomaille konsernin sisällä tai ulkoistaminen konsernin ulkopuolelle ulkomaille 2009–2011

Kuvio 4

Syitä toimintojen ulkoistamiselle tai siirtämiselle ulkomaille 2009–2011, osuus yrityksistä jotka pitivät syitä erittäin tärkeinä

Kuvioiden lähde: Eurostat, Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille -kysely 2012.

Kuvio 5

va, että sekä Ranskassa että Hollannissa näiden tietointensiivisten toimintojen ulkoistaminen tai siirtäminen ulkomaille oli melko harvinaista.

Monikansalliset yritykset aktiivisia

Monikansalliset yritykset ovat edelläkävijöitä toimintojen ulkoistamisessa ulkomaille. Ulkomaille siirtyneet toiminnot jaoteltiin konsernin sisäisiin siirtoihin että ulkoistuksiin ulkopuolisille toimijoille ulkomailta. Aineisto vahvistaa käsitystä siitä, että toimintojen siirrot ulkomaille ovat nimenomaan monikansallisten yritysten heiniä.

Noin 70–80 prosenttia yrityksistä siirsi toimintojaan konsernin sisäisesti ulkomaille. Ulkopuoliselle toimijalle ulkomaille toimintojaan ulkoisti 30–40 prosenttia yrityksistä (Kuvio 4).

Pohjolan työvoimakustannukset siirtojen taustalla

Valtaosassa EU-maita keskeisin syy toimintojen ulkoistuksille ja siirtoille ulkomaille olivat työvoimakustannukset

(Kuvio 5). Tämä korostuu etenkin korkean kustannustason maissa kuten Pohjoismaissa.

Työvoimakustannukset olivat tärkeä ulkomaille ulkoistusten syy myös Irlannissa, Belgiassa ja Hollannissa. Etenkin suomalaiset ja tanskalaiset yritykset olivat sitä mieltä, että korkeat työvoimakustannukset olivat keskeinen syy ulkoistaa tai siirtää toimintoja ulkomaille.

Toisaalta monissa uusissa ja alhaisen palkkatason EU-maissa (esim. Viro, Portugali, Latvia, Romania) työvoimakustannusten merkitys on ulkoistamis päätöksiä tehtäessä itse asiassa vähäisempi kuin muiden kustannusten karsiminen.

Emoyritysten strategiset päätökset ohjaavat siirtoja

Monikansallisten yritysten toiminta on globalisaation kannalta keskeisessä asemassa. Tuotannon pilkkominen ja ohjaus arvoketjumallin mukaisesti ratkaisee yritysten kilpailukyvyyn maailman markkinoilla. Strategiset päätökset toimintojen sijoittumisesta eri maihin tehdään yleensä konsernijohdossa, mutta päätökset toteutetaan yleensä konserniyrityksissä.

Useissa maissa yli puolet yrityksistä piti konserniemion päätöstä keskeisenä syynä toimintojen ulkoistamiseen tai siirtoihin ulkomaille.

Myös pääsy uusille markkinoille vaikuttaa päätöksiin toimintojen sijoituspaikoista. Noin 10–20 prosenttia toimintojaan ulkoistaneista yrityksistä piti pääsyä uusille markkinoille erittäin tärkeänä syynä siirtää toimintojaan ulkomaille. ■

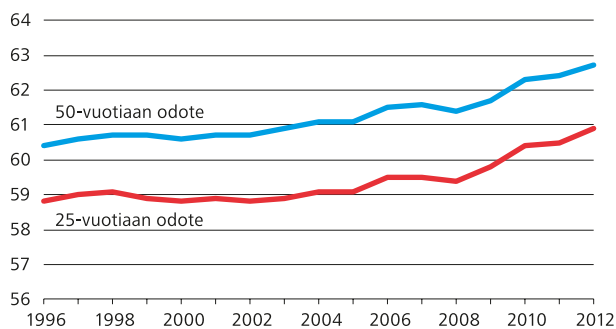
Lähde: Eurostat: *International Sourcing of Business Functions*
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/International_sourcing_of_business_functions

Anna-Maija Lehto

Eläköitymisikä ylittänyt reilusti tavoitetasoa

Suomessa siirrytään eläkkeelle entistä myöhemmin. Tämä johtuu todennäköisesti vuoden 2005 eläkeuudistuksesta, jonka nojalla eläkkeelle voi jäädä joustavasti 63–68 vuoden iässä. Eläkekeskustelussa pitäydytään usein vain 25-vuotiaalle laskettuun eläkkeellesiirtymisiän odotteeseen, koska siitä on laskettu yhteisesti sovittu tavoiteura. Eläkeikää lähestyvien työllisyysaste on kuitenkin parempi mittari. Sitä koskevat tiedot ovat tuoreita ja kansainvälisesti vertailukelpoisia, kirjoittaa tutkuspäällikkö Anna-Maija Lehto.

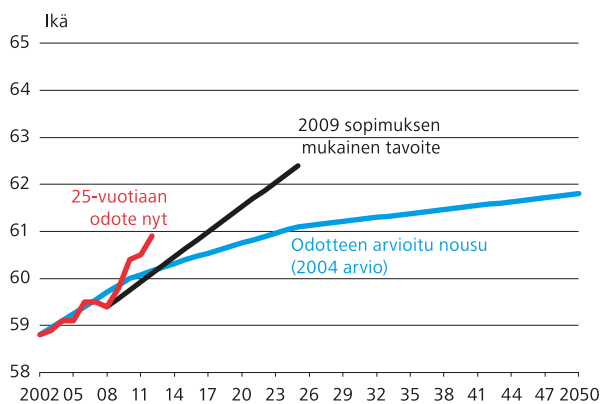
Eläkkeellesiirtymisiän odote 1996–2012

Lähde: Eläketurvakeskus

Kuvio 1

Eläkkeellesiirtymisiän odotteen tavoite ja kehitys

Lähde: Kamisto, Eläketurvakeskus (2013)

Kuvio 2

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen onnistumista työurien pidentämisessä arvioitiin vuonna 2009. Tavoitteeksi asetettiin, että 25-vuotiaalle lasketun eläkkeellesiirtymisiän odotteen pitäisi olla vähintään 62,4 vuotta vuonna 2025. Tuolloin puhuttiin paljon kestävyysvajeesta, josta puhutaan paljon edelleenkin. Työmarkkinaosa-puolten kesken katsottiin, millainen kasvuran eläkkeelle siirtymisessä tulisi olla, jotta kestävyysvaje olisi kohtuullinen.

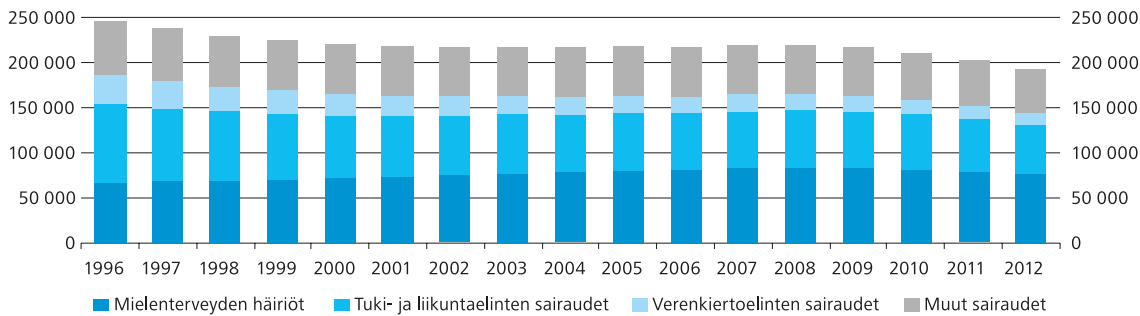
Nyt julkistetut tiedot eläkkeelle siirtymisestä yllättävät (Kuvio 1). Odote 25-vuotiaalle on jo 60,9 vuotta eli vain 1,5 vuoden päässä vuodelle 2025 asetetusta tavoitteesta. Eläketurvakeskuksen nettisivuilla on julkaistu varsin havainnollinen kuvio toteutuneesta kehityksestä (Kuvio 2). Sekä vuonna 2004 arvioitu kehitysura että 2009 asetettu tavoiteura ovat viimeisten kolmen vuoden aikana ylittyneet reilusti. Nämä pitkän aikavälin tavoitteet ja toteutunut kehitys löytyvät Jari Kanniston (2013) yhteenvedosta ”Eläkkeelle siirtymisikä vuonna 2012”.

Pääasiallinen syy, miksi eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt, löytyy todennäköisesti vuoden 2005 eläkeuudistuksesta: siitä että eläkkeelle voidaan siirtyä joustavasti 63–68 vuoden iässä.

Työkyvyttömyyseläkkeet vähennemässä

Juuri 25-vuotiaalle laskettu eläkkeellesiirtymisiän odote on myös paljolti riippuvainen työkyvyttömyyseläkkeiden määrästä. Ne

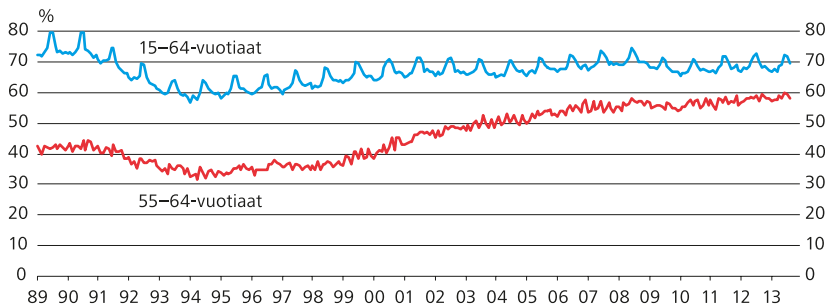
Työeläkejärjestelmästä työkyvyttömyyseläkettä saaneet 1996–2012

Lähde: Eläketurvakeskus

Kuvio 3

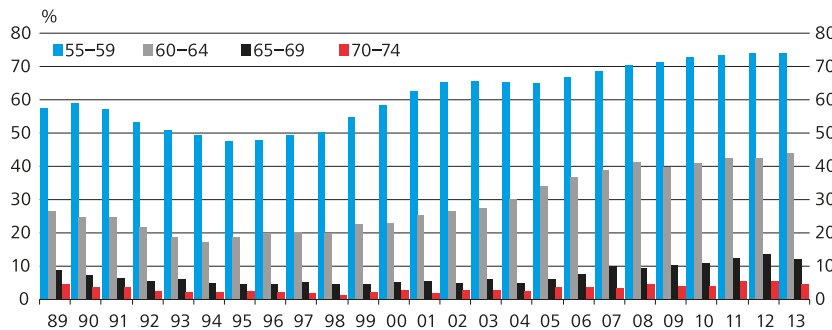
Työllisyysaste kuukausittain 1989–2013

Lähde: Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

Kuvio 4

Työllisyysaste eri ikäryhmissä 1989–2013, 2. neljännes

Lähde: Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

Kuvio 5

ovatkin vähentyneet selvästi viime vuosina (Kuvio 3).

Työkyvyttömyyseläkkeellä on nyt 192 000 henkeä, noin 50 000 vähemmän kuin vuonna 1996. Jopa mielenterveysistä eläkkeellä olo on harvinaistunut, vaikka suurimmat vähennykset koskevatkin tuki- ja liikuntaelinsairauksia ja verenkiertoelinten sairauksia.

Ikääntyneiden työllisyys selvässä kasvussa

25-vuotiaalle laskettu odote on oikeastaan aika huono mittari, kun halutaan selvittää eläkkeelle siirtymisessä tapahtuneita muutoksia. Kun työuria pyritään pidentämään, on usein tähdenneetty työolojen parantamisen merkitystä.

Työoloilla ei kuitenkaan ole välttämättä mitään tekemistä hyvin nuorena alkaneissa työkyvyttömyystapauksissa, jotka 25-vuotiaalle lasketussa odotteessa ovat mukana.

Paljon parempi mittari työurien todellisen pidentymisen tarkasteluun on ikääntyneiden työllisyysaste. Ajantasaisista tilastotietoa kootusti tarjoava Findikaattori-palvelu (www.findikaattori.fi) sisältää niin Eläketurvakeskuksen tietoja kuin myös tuoreita työllisyysasteesta kertovia lukuja. Työmarkkinoita kuvaavissa indikaattoreissa on mukana kuvio, joka kertoo sekä 15–64-vuotiaiden että 55–64-vuotiaiden työllisyysasteen. Kuvion tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen ja viimeisin tieto on elokuulta 2013 (Kuvio 4).

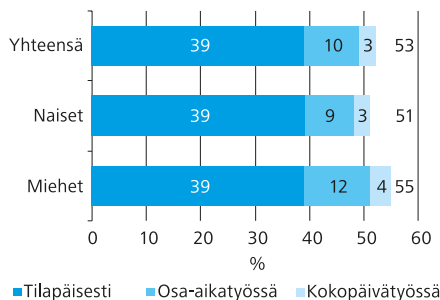
Kuviosta 4 nähdään, miten 55–64-vuotiaiden työllisyys on kasvanut voimakkaasti, kun taas koko työikäisen väestön osalta työllisyys on lisääntynyt selvästi maltillisemmin. Ikääntyneiden työllisyysaste on kasvanut 1990-luvun lamasta lähtien lähes 30 prosenttiyksikköä.

Usein kuulee muistutettavan siitä, että eläkeikää laskettiin vuoden 2005 uudistuksessa 65:stä 63 ikävuoteen. Uudistuksen voisi kuvitella johtaneen siihen, että työssäoloasteet yli 60-vuotiailla olisivat pienentyneet.

Näin ei ole kuitenkaan käynyt. Sen sijaan 60–64-vuotiaiden työllisyysaste on lamavuodesta 1994 lähtien koko ajan kasvanut. Silloin 60–64-vuotiaista oli työllisiä 17 prosenttia, tänä vuonna luku on jo 44 prosenttia (Kuvio 5).

Työurat ovat pidentyneet samassa tahdissa kuin eliniän odote.

"Voisi harkita työn jatkamista vanhuuseläkkeellä", osuus palkansaajista

Lähde: Työolotutkimus 2008. Tilastokeskus.

Kuvio 6

Työttömyyseläkkeen poistuminen ei selitä työllisyyden kasvua

Eläkkeellesiirtymisen odotteen nopeaa kasvua on viime aikoina käydyssä eläkekeskustelussa pyritty selittämään myös sillä, että työttömyyseläke on käytännössä poistunut. Ajatuskuvion mukaan aiemmin työttömyyseläkkeelle siirtyneet ovatkin pysyneet työvoimassa (lähinnä työttöminä) muutaman vuoden pidempään, jolloin eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt heidän kohdallaan.

Keväällä 2013 ilmestyneessä tutkimusraportissa tutkijat Roope Uusitalo ja Satu Nivalainen pyrkivät osoittamaan, että vuoden 2005 eläkeuudistuksella ei ole ollut toivottuja vaikutuksia. Heidän mukaansa työttömyyseläkkeen poisto selittää suurelta osin eläkkeellesiirtymisiän myöhentymisen.

Työttömyyseläkkeiden poistuminen ei kuitenkaan millään tavoin selitä ikäänntyneiden, kuten 60–64-vuotiaiden, työl-

lisyysasteen kasvua. Korkeintaan sillä on ollut vaikutusta työttömyysasteiden hienoiseen kasvuun.

Sen sijaan voidaan sanoa – toisin kuin Uusitalo ja Nivalainen esittävät –, että työllisyysasteiden kasvu on selvä osoitus vuoden 2005 eläkeuudistuksen toimivuudesta.

Myös eläkkeellä halutaan työskennellä

Tilastokeskuksen laajassa työolotutkimuksessa on monin tavoin tutkittu palkansaajien eläkkeellesiirtymistä koskevia ajatuksia. Tuloksia on jo kahdelta tutkimuskerralta, vuosilta 2003 ja 2008.

Vuoden 2008 työolotutkimuksessa vähintään 45-vuotiailta kysyttiin sitä, voisivatko he harkita työskentelyä vielä eläkkeellä ollessaan. Vastausvaihtoehdoissa annettiin mahdollisuus täsmentää, koskeeko mahdollinen halukkuus kokoaikaisista, osa-aikaista vai tilapäistä työskentelyä.

Kuvio 6 kertoo, että sellaisten palkansaajien osuus, jotka voisivat hyvinkin harkita eläkkeellä työskentelyä, on erittäin suuri (53 %). Suurin osa tästä olisi toki tilapäistä silloin tällöin työskentelyä (39 %).

Samaa ilmiötä voidaan tutkia myös työllisyystilastojen avulla. Kuviossa 5 on nähtävissä, että eläkeikäisten (65–69-vuotiaiden ja 70–74-vuotiaiden) työssäolo on lisääntynyt voimakkaasti 2000-luvun puolivälistä lähtien, eli viimeisimmän eläkeuudistuksen voimaantulon jälkeen. Tämäkin on osoitus uudistuksen onnistumisesta: työllisyyttä on voitu lisätä mahdollistamalla tulonhankkiminen myös eläkkeen ohessa.

Yli 65-vuotiaiden työllisten määrä on lisääntynyt myös lukumääräisesti. Viimeisimmässä työvoimatutkimuksessa tämän vuoden (2013) elokuulta yli 65-vuotiaita työllisiä oli jo 51 000. Heistä hyvin monet työskentelevät eläkkeellä. Eläkeikäiskelmissä tätä joukkoa ei yleensä oteta lainkaan huomioon. ▶

Halukkuus työuran jatkamiseen lisääntynyt

Tilastokeskuksen työolotutkimukset ovat myös osoittaneet, että halukkuus jatkaa työelämässä yli 63 ikävuoden on lisääntynyt, kun sitä on kysytty yli 45-vuotiailta. Vuoden 2003 työolotutkimuksessa 26 prosenttia vastaajista arveli eläkeuudistuksen lisäävän jatkamishalukkuutta. Uudistuksen jälkeen tehdyssä vuoden 2008 työolotutkimuksessa näin arvelevia oli jo 34 prosenttia yli 45-vuotiaista palkansaajista. Parhaillaan käynnissä olevan uuden työolotutkimuksen tulokset jatkanevat tätä kehityssuuntaa.

Jatkamishalukkuus on työolotutkimuksesta tehtyjen analyysien mukaan yhteydessä ennen kaikkea mahdollisuuksiin kehittää itseään työssä sekä työajan joustomahdollisuuksiin. Halukkuus jatkaa on toki yhteydessä vastaajan koulutustasoon, mutta mainitut tekijät lisäävät jatkamishalukkuutta kaiken tyyppisissä töissä.

Työolotutkimusten perusteella tiedetään myös, että edelleenkin varsin monien työ on niin raskasta, että terveydentila ei salli jatkamista 63 ikävuoden jälkeen. Siksi on hyvä, että työstä voivat luopua ne, jotka eivät koe jaksavansa.

Raskaassa, vähän koulutusta vaativassa työssä on myös oikeudenmukaista päästä eläkkeelle viimeistään 63-vuotiaana, sillä heillä on työolotutkimuksen mukaan kaikkein pisimmät työurat takanaan. Kun 60–64-vuotiailla palkansaajilla oli takanaan keskimäärin 39,3 vuoden työura, oli samankäisillä vain perusasteen suorittaneilla mutta edelleen työssä olevilla palkansaajilla 41,8 vuoden työkokemus.

Työurat pidentyneet samassa tahdissa kuin eliniän odote

Tarvetta nostaa eläkkeelle siirtymisen alarajaa 63:sta 65:een on perusteltu myös sillä, että odotettavissa oleva elinikä kasvaa jatkuvasti. Eläkeajan nähdään tulevan liian pitkäksi ja sen rahoituksen perustuvan aiempaa epävakammalle pohjalle.

Tätäkin asiaa on tutkittu Eläketurvakeskuksessa työurien pituuden näkökulmasta. Tänä vuonna ilmestyneen raportin tulos ei tue eläkeiän nostamista. Tulosten mukaan ”työllisen ajan odote on kasvanut 2000-luvulla samaa tahtia elinajanodotteen kanssa. Naisilla työllis-

Rodeo

nen aika on pidentynyt jopa nopeammin kuin kokonaiselinaika.”

Eläketurvakeskuksen raportissa on käytetty laskentaperusteena Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta saatuja pitkiä aikasarjoja työllisyydestä ja työttömyydestä, joita on lisäksi täydennetty kuolemansyytilastoilla. Näiden perusteella 2000-luvun kehitys työurien pidentymisessä on siis pystynyt kompensoimaan eliniän odotteessa havaitun muutoksen. Näin ollen tällä uhalla pelottelulta on ainakin toistaiseksi pudonnut pohja pois.

Vuoden 2005 eläkeuudistus toiminut hyvin

Kaikki edellä esitetty viittaa siihen, että vuoden 2005 eläkeuudistus on toiminut hyvin. On tärkeää nähdä asiaa kos-

kevistä eri tilastoista syntyvä kokonaiskuva. Keskusteluissa pitäydytään usein vain 25-vuotiaalle laskettuun eläkkeellesiirtymisiän odotteeseen, koska siitä on laskettu yhteisesti sovittu tavoiteura kehitykselle.

Eläkeikää lähestyvien työllisyysaste on kuitenkin parempi mittari, sillä sitä koskevat tiedot ovat tuoreita ja kansainvälisesti vertailukelpoisia. Lisäksi työllisyysasteeseen ei varhaisilla työkyvyttömyyseläkkeillä tai työttömyyseläkkeen poistumisella ole mitään vaikutusta.

Muiden Euroopan maiden esimerkistä ei ole Suomelle hyötyä, jos ajatellaan, että 65 vuoden eläkeikä vaikuttaisi työuria pidentävästi. Enemmistössä niin sanottuja vanhoja EU:n jäsenmaita 60–64-vuotiaiden työllisyysasteet ovat paljon alhaisempia kuin Suomessa, vaik-

ka niissä eläkeikä on usein 65 tai sitä ollaan jopa nostamassa.

Joustavasta eläkeiästä on vasta varsin vähän kokemuksia EU-maissa, koska sellainen on vain Suomessa ja Ruotsissa. Kuitenkin Ruotsin esimerkki on rohkaiseva: ikääntyneiden työllisyysasteet ovat ylivoimaisen korkeita.

Työntekijöiden työmotivaatiota ja halukkuutta jatkaa työssä on syytä tutkia entistä tarkemmin. Jo nyt tiedetään, että Suomessa halukkuus jatkaa työuraa yli 63-vuotiaana on varsin yleistä ja edelleen lisääntymässä. Pitäisi kuitenkin selvittää, mitkä toimet – erityisesti työorganisaatioiden tasolla – lisääisivät mahdollisuuksia ja halukkuutta jatkaa työelämässä mahdollisimman pitkään. ■

Anna-Maija Lehto työskentelee tutkimuspäällikkönä Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastot -yksikössä. Hän on tutkinut laajalti työelämää, niin työmarkkinoiden kuin työolojen kannalta.

Lähteet:

Järnefelt, Noora – Kautto, Mikko – Nurminen, Markku – Salonen, Janne (2013) Työurien pituuden kehitys 2000-luvulla. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2013.

Kannisto, Jari (2013) Eläkkeellesiirtymisikä vuonna 2012. Eläketurvakeskus, tiedote 26.6.2013.

Lehto, Anna-Maija (2012) Eläkekätavoite on saavutettavissa. Hyvinvointikatsaus 1/2012.

Lehto, Anna-Maija – Sutela, Hanna (2010) Ikääntyvien työpanos on vahvassa kasvussa. Tieto&trendit huhtikuu 2010, 18–22.

Uusitalo, Roope – Nivalainen, Satu (2013) Vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutus eläkkeellesiirtymisikään. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 5/2013.

Vanhuuseläkeiät EU15-maissa

EU15	Nykyinen eläkeikä (2013)	Tuleva eläkeikä
	Miehet / Naiset	Yleinen eläkeikä tai miehet/naiset
Alankomaat	65v. 1kk	67+ (2024; HE 2021)
Belgia	65	–
Britannia	65 / 61	67+ (2028), 68 (2046)
Espanja	65v. 1kk	67 (2027)
Irlanti	65	68 (2028)
Italia	66 / 62v. 3kk	67+ (2022)
Itävalta	65 / 60	65 (2033)
Kreikka	65	67(-), 67+ (2021)
Luxemburg	65	–
Portugali	64	65 (2015)
Ranska	65	67 (2018)
Ruotsi	61–67	–
Saksa	65v. 2kk	67 (2029)
Suomi	63–68	–
Tanska	65	67+ (2022; 2030)

* HE = Hallituksen esitys tai vastaavantasoinen suunnitelma
+ = Elinajanodotteen mukaan nouseva eläkeikä
Lähde: Eläketurvakeskus (www.etk.fi)

Anna-Maija Lehto

Korkea eläkeikä ei takaa pitkiä työuria Euroopassa

Suomessa vedotaan usein siihen, että monissa EU-maissa on 65 vuoden eläkeikä. Vaatimuksena on, että Suomessakin alin eläkeikä tulisi nostaa tuolle tasolle. Työllisyystilastojen avulla nähdään kuitenkin, että useimmissa EU-maissa yli 60-vuotiaat ovat paljon harvemmin töissä kuin suomalaiset – korkeasta eläkeiästä riippumatta.

Eläkeikää koskevassa argumentaatiossa vedotaan Suomessa myös siihen, että monissa EU-maissa on jo päätetty tai ollaan päättämässä vielä korkeammasta eläkeiästä kuin tuo 65 vuotta. Eläketurvakeskuksen nettisivuilta löytyy hyvä yhteenveto siitä, millaisia viralliset eläkeiät ovat nyt ja millaisesta rajojen nostamisesta on sovittu (Taulukko 1). Taulukko kertoo, että EU15-maissa 65-vuo-

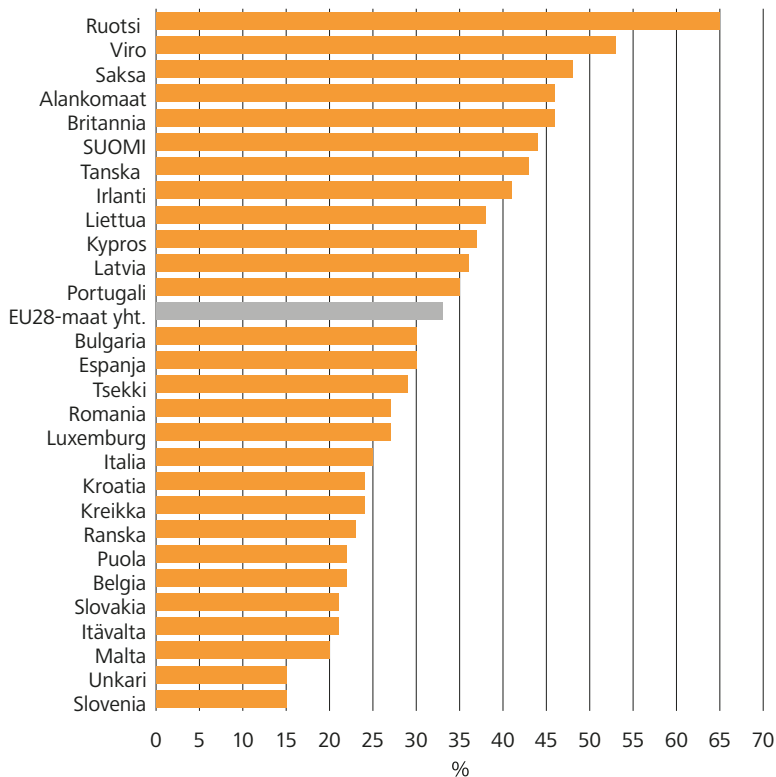
tiaana eläkkeelle pääsy on virallisen normin mukaista hyvin yleisesti.

Näitä tietoja on mielenkiintoista verrata eri maiden työllisyystilastoihin. Kuviossa 1 on esitettyinä 60–64-vuotiaiden työllisyysaste tämän vuoden (2013) ensimmäisellä neljänneksellä. Tulos on hätkähdyttävä. Vaikka eläkeikä on korkea, yleensä 65 vuotta, 60–64-vuotiaiden työllisyysaste on enemmistössä maita erittäin matalalla tasolla.

Suomi on tässä tilastossa kuudentena. Tällä hetkellä 60–64-vuotiaista suomalaisista 44 prosenttia on työssä, kun EU28-maiden keskiarvo on 33 prosenttia.

Suomessa otetaan usein esimerkiksi Ruotsi. Ruotsi on kuitenkin hyvin poikkeuksellinen maa Euroopassa tässä asiassa, kuten kuviostakin hyvin näkyy. Ruot-

60–64-vuotiaiden työllisyysaste EU-maissa 2013, 1. neljännes

Lähde: Eurooppalainen työvoimatutkimus

Kuvio 1

Eläkeikä ja työllisyysaste vertailuun valituissa EU-maissa

	Eläkeikä nyt miehet / naiset	60–64-vuotiaiden työllisyysaste, %	60–64-vuotiaiden miesten työllisyysaste, %
Espanja	65	30	36
Italia	66/62	25	33
Kreikka	65	24	31
Ranska	65	23	25
Belgia	65	22	26
Itävalta	65/60	21	29
Suomi	63–68	44	44

Lähde: Eläketurvakeskus ja eurooppalainen työvoimatutkimus

Taulukko 2

sisä työllisyysaste on 65 prosenttia ikäluokassa 60–64-vuotiaat.

Sikäli Suomea ja Ruotsia voidaan verrata, että ne ovat ainoat maat, joissa on käytössä joustava eläkeikä. Ruotsin esimerkki puhuukin vahvasti tällaisen joustavuuden puolesta: on päästy todella hy-

vään ikääntyneiden työllisyysasteeseen, vaikka alin eläkeikä on vain 61 vuotta, eli alhaisempi kuin Suomessa.

Työllisyysasteita kuvaavassa kuviossa Suomen edellä ovat Ruotsin lisäksi Viro, Saksa, Alankomaat ja Britannia. Näistä kaikki muut paitsi Viro ovat vahvo-

ja osa-aikatyöllisyyden maita. Suomessa myös ikääntyneiden työllisyys on enimmäkseen kokoaikaista.

Suurin ero EU15-maissa, siis ”vanhoissa jäsenmaissa”, todellisen työssäolon ja norminmukaisen eläkeiän välillä on Espanjassa, Italiassa, Kreikassa, Ranskassa, Belgiassa ja Itävallassa. Eläkeikä on kaikissa 65 vuotta. Lisäksi kaikissa on jo tehty suunnitelmia eläkeiän nostamisesta. Iäkkäiden työllisyysaste on kuitenkin kaikissa vain 30 prosenttia tai sen alle.

Näiden maiden osalta usein vedotaan siihen, että naiset osallistuvat ylimalkaan vähemmän työelämään kuin suomalaisnaiset. Kuitenkin myös iäkkäiden miesten työllisyysaste on mainituissa maissa varsin alhainen, kuten taulukosta 2 käy ilmi.

Suomi on saavuttanut tässä joukossa poikkeuksellisen korkean työllisyysasteen 60–64-vuotiaissa siitä huolimatta, että meillä alin eläkeikä on muita alempi eli 63 vuotta.

Näiden tietojen mukaan on hyödytöntä vedota muiden maiden esimerkkiin, kun puhutaan virallisen eläkeiän asettamisesta. Normeilla säädetty eläkeiät eivät ole useinkaan toteutuneet. Oudointa asiassa on, että näissä maissa on kovasti väitely ja osassa nyt jo sovitutkin normin nostamisesta. Herää kysymys, mitä merkitystä nostamisella on, kun aiempaakaan virallista eläkeikää ei ole päästy edes lähelle. ■

Kommentoi blogissa:

tietotrenditblogi.stat.fi

Kirjoitus on julkaistu
Tieto&trendit-blogissa
7.10.2013

Salla Simola

Muutama vuosi sitten metallikaivoksista ennakoitiin Suomen teollisuuden veturia. Viime aikoina alan näkymät ovat kuitenkin synkistyneet. Suomessa alaa vaivaa myös huono imago: kansaa kaiheartavat kaivosten ympäristöongelmat sekä kaivostoiminnan verotus.

Kaivoshissiin ahtaautuvilla mainareilla on käsissään karbidilamput ja hakut. Maanalaisia onkaloita vahvistavat puiset tukirakenteet, ja hakuilla irrotettu hiili lastataan kuoppaunuun, joka kuljettaa sen kapeita raiteita pitkin kaivoksen ulkopuolelle.

Bill Morrisonin alkuvuodesta Docpoint-festivaalilla esitetty Miner's Hymn-dokumentti kuvaa kaivostoimintaa 1900-luvun Englannissa. Dokumenttiin on koottu arkistokuvaa muun muassa Koillis-Englannin Durhamin hiilikaivoksilta. Ilmakuivissa kaivoskaupungit näyttäytyvät nopeasti siinä asuiskeskittyminä, joissa infrastruktuuria on rykäisty kaivosten ympäristöön identtisten massatuotantotalojen riveinä.

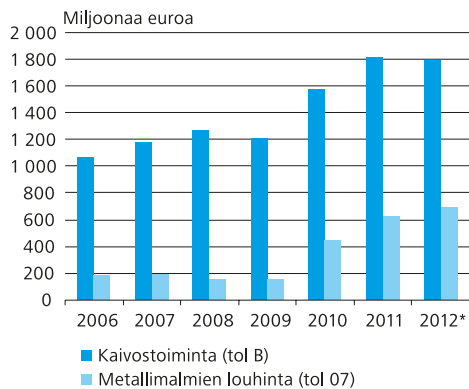
Teknologinen kehitys on vienyt kaivosteollisuuden pitkälle Morrisonin kuvamaailman työvoimaintensiivisistä malminhakkuun päivistä. Tätä nykyä louhimiseen käytetään hakkujen sijaan järeitä kaivoskoneita.

Metallimalmin etsinnässä hyödynnetään magneettisia ja sähköisiä geofysikaalisia menetelmiä, ja malmin rikastaminen eli arvokkaan aineksen irrottaminen louhitusta kivistä on kehittyneiden kemiallisten prosessien johdosta aiempaa kustannustehokkaampaa.

Uusilla prosesseilla myös köyhiä esiintymiä pystytään hyödyntämään taloudellisesti kannattavalla tavalla. Kotimainen Talvivaara on ollut maailmanluokan pioneeri edullisen bioliuotustekniikan soveltamisessa nikkelin rikastamiseen. ▶

Metallikaivosten kannattavuus kääntyi laskuun

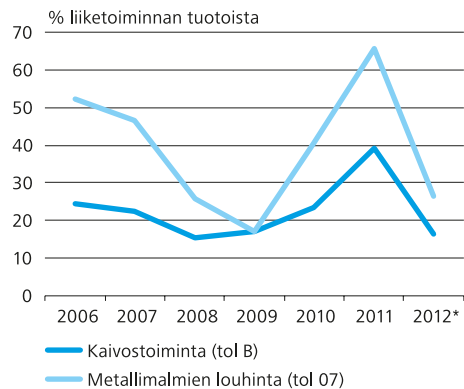
Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan liikevaihto 2006–2012*

* ennakkotieto

Kuvio 1

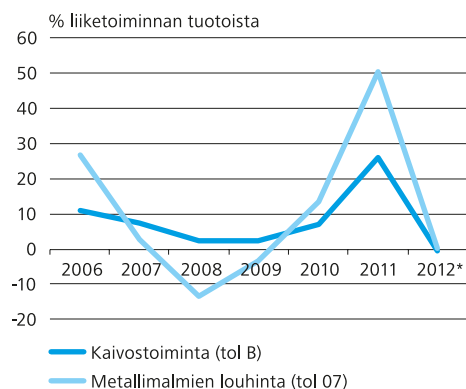
Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan käyttökate 2006–2012*

* ennakkotieto

Kuvio 2

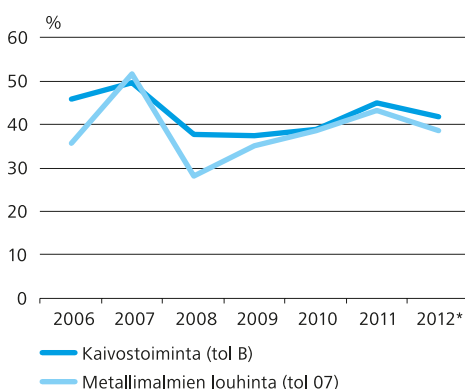
Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan nettotulos 2006–2012*

* ennakkotieto

Kuvio 3

Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan omavaraisuusaste 2006–2012*

* ennakkotieto

Kuvio 4

Metallikaivokset kaivosbuumin alullepanijana

Kaivannaistoiminta pitää sisällään kaivosteollisuuden, kiviainesteollisuuden ja luonnonkiviteollisuuden toimialat. Suomen kallioperästä löytyy metallien lisäksi muun muassa apatiitin, dolomiitin ja wollastonitiin kaltaisia teollisuusmineraaleja sekä graniittia ja vuolukiveä luonnonkiviteollisuuden tarpeisiin.

Liikevaihdolla mitattuna kaivannaistoiminnan toimialoista merkittävin on läpi 2000-luvun ollut kiviainesteollisuus. Vuonna 2009 sen liikevaihto oli 512 miljoonan euroa¹. Yhteiskunnalli-

sen keskustelun keskiössä ja kaivosbuumin alullepanijana ovat kuitenkin olleet metallikaivokset.

Metallikaivostoiminta lähes kuopattiin Suomessa 1980-luvulla: kallioperän runsaiden, mutta pitoisuuksiltaan alhaisten mineraalivarojen louhintaa pidettiin kaupallisessa mielessä kannattamattomana, ja suomalaiset valtionyhtiöt myivät omistamiaan esiintymiä.

2000-luvun alussa vaurastuneen Kiinan ja muiden kehittyvien talouksien infrastruktuuri-investoinnit polkaisivat rakentamisessa hyödynnettävien metallien kysynnän kasvuun. Kuparin hinta nelinkertaistui, ja myös jaloteräksen tuotantoon käytettävien kromin ja nikkelin arvot alkoivat kivuta.

Aiempaa köyhempien malmioiden tutkimuksesta kiinnostuttiin taas, ja prosessikehityksen myötä muun muassa Talvivaaran Sotkamon monimetalli-

esiintymän louhinnasta tuli taloudellisesti kannattavaa.

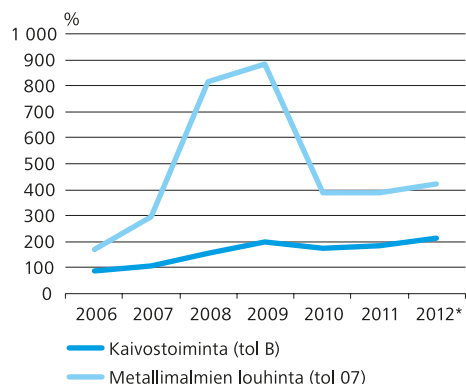
Metallikaivostoiminta on viime vuosina ollut nopeimmin kasvavia teollisuuden toimialoja. Aikavälillä 2006–2012 metallimalmien louhinnan liikevaihto on kolminkertaistunut ja henkilöstön määrä on kasvanut yli 200 prosenttia noin 1 500 henkilöön.

Kun toimiala vuonna 2006 muodosti 9 prosenttia koko kaivannaistoiminnan liikevaihdosta, vuonna 2012 sen liikevaihto-osuus oli noussut jo lähes 40 prosenttiin.

Lisäksi ala työllistää henkilöstöä alurakoitsijoiden kautta. Vuonna 2011 julkaisemassaan Suomen mineraaliklusterin vaikuttavuusselvityksessä Etna arvioi metallimalmien louhinnan välittömän ja välillisen kokonaistyöllisyysvaikutuksen kasvavan suurimmillaan yli 7 000 työpaikaksi.

¹ Hernesniemi, H. – Berg-Andersson, B. – Rantala, O. – Suni, P. (2011): Kalliosta kummuksi – kummuta klusteriksi. Suomen mineraaliklusterin vaikuttavuus selvitys. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA B 252. Helsinki: Taloustieto Oy.

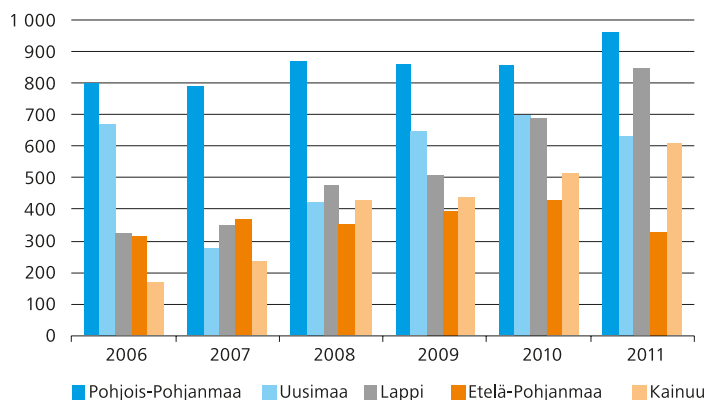
Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan kokonaisvelat / liikevaihto 2006–2012*

* ennakotieto
Kuvioiden 1–5 lähde: Teollisuuden tilinpäätöstilasto. Tilastokeskus

Kuvio 5

Kaivostoiminnan henkilöstö suurimmissa maakunnissa 2006–2011

Lähde: Teollisuuden alue- ja toimialatilasto. Tilastokeskus

Kuvio 6

Jätevesipäästöistä iso ympäristöongelma

Kasvupotentiaalinsa lisäksi metallikaivokset ovat nousseet yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön ympäristöongelmiensa vuoksi. Kotimainen Talvivaara avasi vuonna 2008 Sotkamoon avolouhoksen, jossa se otti nikkelin rikastamisessa käyttöön kustannuksiltaan edullisen bioliuotustekniikan.

Tuotannon aloittamisen kannattavaksi tehnyt biokasaliuotus on kuitenkin myös Talvivaaran saaman negatiivisen julkisuuden taustalla. Teknologia perustuu luonnossakin esiintyvään ilmiöön, jossa metalli irtoaa malmista veden, mikrobin ja ilman yhteisvaikutuksesta. Kaupallistettuna prosessia pyritään kiihdyttämään vaikuttamalla mm. veden happamuuteen, lämpötilaan ja määrään. Prosessissa syntyy paljon jättevettä, jonka hallinnassa Talvivaara on kompastellut.

Marraskuussa 2012 ja keväällä 2013 sattuneiden kipsisakka-altaan vuotojen yhteydessä Talvivaaran kaivoksen ympäristöön pääsi urania ja muita raskasmetalleja. Lähivesistöistä on mitattu raja-arvojen yläpuolella olevia pitoisuuksia muun muassa sulfaattista ja natriumista.

Talvivaaran lisäksi myös Dragon Miningin Oriveden kaivoksen ympäristöstä on mitattu kohonneita sulfaatti- ja raskasmetallipitoisuuksia.

Suomelta puuttuu kaivosvero

Ympäristöongelmien ohella Suomen uusiutumattomien malmivarojen louhinnan verottomuus on herättänyt keskustelua kaivostoiminnan pelisäännöistä.

Poliittisessa keskustelussa Suomea on kutsuttu pohjolan Kongoksi. Kongo-vertauksen turvauduttiin myös Ulkolinjan kaivostoimintaa ruotivassa dokumentissa. Maa- ja kallioperältään rikas Kongo on demokraattinen tasavalta on maailman suurin kobolttin tuottaja, ja lisäksi maasta löytyy tinaa, öljyä ja timantteja.

Kongo sijoittuu kuitenkin bruttokansantuotteella mitattuna maailman kymmenen köyhimmän valtion joukkoon. Kongo ei ole afrikkalaisittain poikkeus: taloustieteissä puhutaan luonnonvarakirikuksesta: luonnonvaroiltaan vauraan valtion talous riutuu rikkauksista huolimatta.

Vertaus Kongoon lienee tietoisin liioiteltu, mutta taustalla piilee huoli siitä, ettei uusiutumattoman luonnonvaran louhinta tuo tuloa valtion kassaan. Suomessa kaivosverottomuudesta ollaan erityisen huolestuneita siksi, että metallimalmien louhinnassa toimii Talvivaara ja Outokumpua lukuun ottamatta pääasiassa ulkomaisia yrityksiä.

Kansainväliset kaivosalan yritykset toimivat louhintamaissa usein tytäryhtiöidensä kautta. Konsernien tilinpäätöksissä voittoja on esimerkiksi siirtohinnoittelulla ja erilaisilla rahoitusjärjestelyillä mahdollista kohdentaa matalan ve-

rotuksen valtioihin ja vähentää louhinta-maahan jäävää verotettavaa tuloa. Tällöin yhteisöveron tuotto voi jäädä häviävän pieneksi.

Metallikaivoksille sopivaksi veromalliksi on vilautettu Australiassa käyttöön otettua ns. puhtaiden voittojen veroa, jossa veroa maksetaan kohtuullisen rajan ylittävistä tuotoista.

Yhteisöverot eivät kartuta valtion kassaa

Vuonna 2012 metallikaivoksista ei syntynyt tuloa myöskään yhteisöveron muodossa. Tilastokeskuksen tilinpäätöstilastojen mukaan metallikaivosten saamat veronpalautukset ylittivät viime vuonna kaivosten maksamien verojen summan 17 miljoonalla eurolla.

Verojen osuus toimialan liiketoiminnan tuotoista on vuodesta 2006 eteenpäin pienentynyt: kun toimialan verosumman suhde tuottoihin vuonna 2006 oli 12,3 prosenttia, vuonna 2011 osuus oli romahnut 0,8 prosenttiin eli 9 miljoonaan euroon. Samassa ajassa, kun liiketoiminnan tuotot lähes seitsenkertaistuivat, vuosittainen verokertymä väheni 58 prosentilla.

Verotulojen vähäisyyttä voisi selittää kaivosten heikko kannattavuus, mutta tilinpäätöstilaston aineisto ei anna tästä viitteitä. Käyttökatteella mitattuna metallikaivokset ovat olleet kannattavia ajanjaksolla 2006–2012. Käyttökate on yk-

si yrityksen liiketoiminnan kannattavuutta kuvaavista tunnusluvusta, joka kertoo yrityksen tuotoista muuttuvien ja kiinteiden kustannusten jälkeen jäävän osuuden.

Suhdanneherkän toimialan kannattavuus notkahti vuosina 2008–2009, mutta vuonna 2011 ala oli elpynyt hyvin. Käyttökate oli noussut lähes kahteen kolmasosaan liiketoiminnan tuotoista. Vuonna 2012 alan käyttökate pieneni jälleen alhaisimmalle tasolle sitten finanssikriisin.

Välillistä tuloa investoinneista ja palkoista

Kansantalouden tasolla kaivannaistoiminnasta syntyy tuloa yhteisöverotulojen lisäksi muun muassa rakennusvaiheen investoinneista ja palkoista.

Metalleja käytetään raaka-aineena Suomen vientisuuntautuneessa metallinjalostusteollisuudessa, ja kaivosten rakennus- ja tuotantovaiheissa käytetään kotimaisia kiviainesalan sekä rakennus- ja koneiteollisuuden tuotteita ja palveluita.

Kaivosalueen maanomistaja saa hehtaariperusteista korvausta malmin etsintävaiheessa sekä kaivoksen toimintavaiheessa loushintakorvauksia kaivoslain mukaisesti.

Kaivostoimintakeskustelussa vastakain asetellaan usein luontoarvot ja taloudellisesti merkittävät hankkeet alueille, jotka niitä kipeimmin tarvitsisivat.

Pellervon taloustutkimuksen (PTT 2012)² mukaan yksin alan tuottamat työllisyys- ja palkkavaikutukset riittävät ylittämään ympäristöhaitoista aiheutuvien kielteisten ulkoisvaikutusten kustannukset.

Myös Etna arvioi Suomen mineraalilusterin vaikuttavuusselvityksessään (2011) alueelliset hyödyt huomattaviksi: esimerkiksi Kainuussa Talviväärän kaivoksen sekä Taivallhopean kaivoshankkeen tuottojen laskettiin muodostavan tulevaisuudessa 20 prosenttia alueen tuotoksen arvosta.

Arvioihin on uuden tiedon valossa syytä suhtautua suuntaa-antavina. PTT:n haittalaskelma pohjautuu kaivosten ympäristölupiin, joiden on todettu kuvaavan

puutteellisesti kaivostoiminnan vaikutuksia ympäristöön. Etnan tuottopuolen analyysiin vaikuttavat yritysten tuotantoonusteet, jotka ovat esimerkiksi Talviväärän ja Laivan kaivoksien osalta tarkentuneet alaspäin vuoden 2011 jälkeen.

Metallien hinnat laskeneet huippuvuosista

Kaivosten tuotanto on suhdanneriippuvaista, ja kannattavuuden näkökulmasta metallien hintakehitys on ratkaisevaa.

Tärkein metallien hintaan vaikuttava kysyntätekijä on Kiina, joka on maailman suurin metallien kuluttaja. Euroopan unionissa metallien kulutus vähenee, mutta Kiinassa talouden metalli-intensiteetti eli metallien kysynnän suhde bruttokansantuotteeseen on yhä korkea: seitsenkertainen kehittyneisiin talouksiin verrattuna. Suomen näkökulmasta tärkeän nikkelin maailmankaupasta 70 prosenttia suuntautuu Kiinaan.³

Spekulatiivisen sijoittamisen vaikutuksesta maailmanmarkkinahintoihin keskustellaan myös. Lähes samalle ajankohdalle raaka-ainehintojen nopean kasvun kanssa ajoittuu raaka-ainehinnansijoitusten yleistymisen. Kysymys spekulatiivisesta vaikutuksesta hintoihin on keskeinen: rahoitussijoituksille perustuva hintojen nousu voi olla hataralla pohjalla.

Etnan näkemyksen mukaan metallivarastojen käyttäytyminen viittaa siihen, että metallien hintojen nousun taustalla on hinnan muodostumisen perustekijä: raaka-aineiden kysynnän kasvu. Tulokintaa tukevat myös Yhdysvaltain johdannaismarkkinoita valvovan komission CTFC:n tekemät tilastolliset testit, joiden perusteella johdannaisiin sijoittaminen on seurannut maailmanmarkkinahintojen nousua, ei edeltänyt sitä.

Viimeisen vuoden aikana metallien maailmanmarkkinahinnat ovat laskeneet. Euroopasta on raportoitu huonoja talouslukuja, ja supersyklin kärjen, Kiinan, talouskasvu on hidastunut.

Kiinan talouskasvu, investoinnit ja metalliomavaraisuuden kehittyminen sekä korvaavien rakennusmateriaalien käyttöönotto ratkaisevat pitkälti, miten Suomen kaivostoiminnan kannalta kriittiset metallien maailmanmarkkinahinnat kehittyvät jatkossa. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen yritystilastot-yksikössä.

² Haltia, E. – Holm, P. – Hämäläinen, K. (2012) Kaivostoiminnan taloudellisten hyötyjen ja ympäristö- ja hyvinvointivaikutusten arvottaminen. PTT:n työpapereita 138.

³ World Bank (2009): *Global Economic Prospects*.

Talouden toiminnalla on taipumus johtaa toimijoiden kasautumiseen, useimmiten jo aiemmin suurimpien keskusten ympärille. Samalla nämä seudut toisaalta erikoistuvat joihinkin tuotteisiin ja toisaalta verkostoituvat toistensa kanssa.

Keskittymisen taustalla on se, että tavaroiden ja erityisesti palveluiden vaihto on helpompaa ja halvempaa lähikäin sijaitsevien isompien yksiköiden kuin etäisten ja pienempien kesken. Toki jossain vaiheessa keskittyminen saattaa aiheuttaa enemmän kuluja ja ongelmia kuin hyötyjä. Silloin keskusalueet vetävät

henkeä. Niiden asema voi jopa heikentyä, ja keskittymiskehitys siirtyy jonnekin muualle joko pysyvästi tai väliaikaisesti.

Suomessa kehitys on noudattanut suurin piirtein yleistä kaavaa. Meillä tosin kaupungistuminen ja keskittyminen on alkanut suhteellisen myöhäisessä vaiheessa. Keskittyminen pääkaupunkiseudulle on kuitenkin kiihtynyt meillä viime vuosikymmeninä jopa Ruotsia enemmän. Keskittyminen on tilastojen valossa ollut selvää sekä koko maan tasolla että maan eri alueiden sisäisinä trendeinä.

Vertailukelpoisia tilastoja on vuosilta 1975–2010. Tuotannon arvon mu-

Aku Alanen

Kehitys keskittyy

Suomen talouden keskittyminen erityisesti Helsingin seudulle mutta myös muutamaaan muuhun alueelliseen keskukseen on jatkunut voimakkaana. Ruotsissa keskittyminen Tukholmaan on ollut selvästi hitaampaa.

kaan mitattuna manner-Suomessa erotuvat kasvualueiksi Uusimaa, Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa sekä Pirkanmaa. Niissä arvonlisäyksen vuotuinen kasvu on ylittänyt vuotuisen maan keskkikasvun. Muissa maakunnissa kasvu on ollut selvästi alle keskkikasvun.

Helsingin seutu kasvattanut osuuttaan jatkuvasti

Helsingin seutukunta on kasvattanut rooliaan Suomen taloudessa selvästi ja suhteellisen tasaiseen tahtiin kaikilla makromittareilla laskien (Kuvio 1). Se on tapahtunut ennen kaikkea palvelualojen ansiosta. Ainoa pienehkö arvonlisäyksen lasku tapahtui 2000-luvun alussa ICT-kuplan puhkeamisen aikana. Arvonlisäyksen osuus on toki herkkä suhdannemittari. Työllisyysosuuden lasku oli silloinkin lyhyempi ja pienempi.

Helsingin seudun osuus koko maan investoinneista seuraa arvonlisäyksen osuutta, vaikka vuotuinen vaihtelu luonnollisesti onkin suurempi.

Väestönkasvu on Helsingin seudulla ollut maan sisäisen muuttoliikkeen ja ulkomailta muuton sekä syntyvyyden tulosta. Seudulta poismuutto on ollut suhteellisen vähäistä.

Helsingissä työllisyysosuus paikallaan

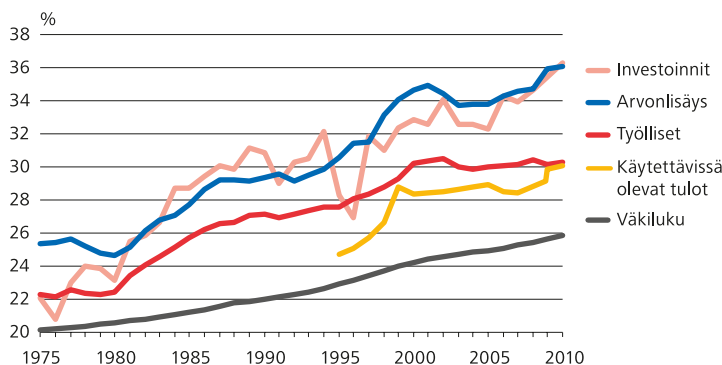
Helsingin kaupungin alueella syntynyt arvonlisäys on myös kasvanut koko maata nopeammin, mutta erityisesti 1980–1990-luvuilla muuta Helsingin seutua hitaammassa tahdissa.

ICT-kuplan puhkeaminen merkitsee jopa arvonlisäyksen suhteellisen äkillistä laskua 2000-luvun alkuvuosina (Kuvio 2). Sen jälkeen ja erityisesti vuoden 2005 jälkeen Helsingin arvonlisäyksen osuus lähti voimakkaampaan nousuun.

Tärkeä osa pääkaupungin arvonlisäyksen kasvussa on ollut julkisella hallinnolla sekä kiinteistöalalla. Myös rahoitusala, tukkukauppa, hallinto- ja tukipalvelut sekä sote-alat ovat kasvaneet keskimääräistä nopeammin.

Sen sijaan liike-elämän palveluissa eläns. kibs-aloilla Helsingin arvonlisäyksen kasvu on ollut vuoden 2005 jälkeen hieman keskimääräistä heikompaa. Yhtenä selityksenä voi olla, että kibs-alat ovat

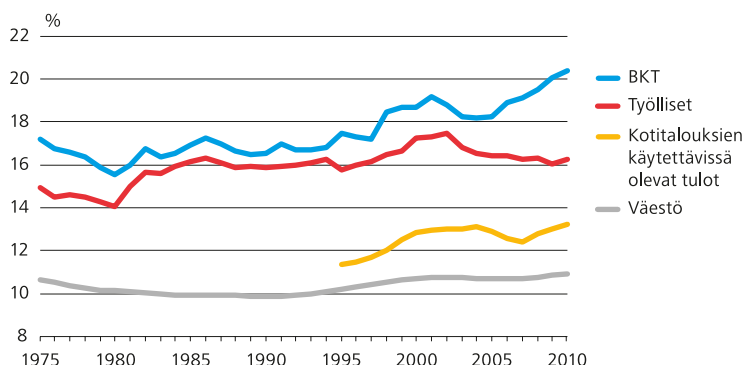
Helsingin seudun* osuus Suomen taloudesta 1975–2010

*Helsingin seutukuntaan kuuluu 2010 seutukuntajaon mukaan pääkaupunkiseudun kunnat sekä Hyvinkää, Järvenpää, Karjalohja, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Lohja, Mäntsälä, Nummi-Pusula, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula ja Vihti.

Kuvio 1

Helsingin kaupungin osuus Suomen taloudesta 1975–2010

Kuvioiden lähde: Aluetilinpito, Tilastokeskus.

Kuvio 2

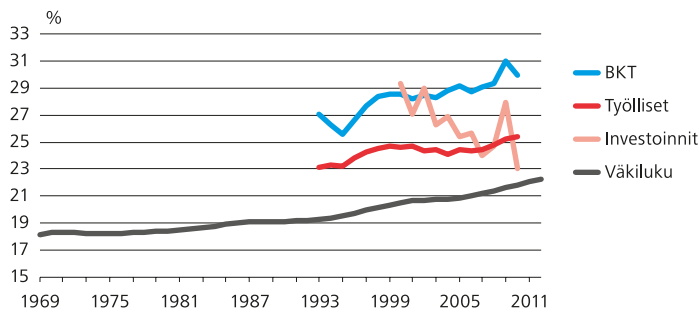
absoluuttisella tasolla olleet jopa liian keskittyneitä Helsinkiin.

Helsingin kaupungin työllisyysosuus puolestaan on pysytellyt samalla, runsaan 16 prosentin tasolla 1980-luvun puolesta välistä lähtien lukuun ottamatta ICT-buomia. Vaikka pääkaupungin työllisyysosuus kokonaisuudessaan on hieman laskenut vuosituhaten vaihteesta, osuus on muutamilla aloilla kasvanut. Näitä aloja ovat rahoitustoiminta, valmisohjelmien kustantaminen, viihde- ja virkistysalat sekä yllättäen myös jotkut teollisuuden alat, lähinnä sähkölaitteiden ja eräiden koneiden valmistaminen ja niihin liittyvät palvelut.

Helsingin työllisyys on kehittynyt koko maata heikommin kuljetuksessa, varastoinnissa, rakentamisessa, teollisuudessa yleensä, energiahuollossa sekä autokaupassa ja tukkukaupassa ja myös koulutuksessa. Kiinnostavaa on myös se, että kibs-aloilla helsinkiläisten toimipaikkojen työllisten kasvu on ollut koko maan keskitasoa hitaampaa. Tämä koskee sekä atk-palveluita että erilaisia taloushallinto- ja teknisiä palveluita.

Helsinkiläisten kotitalouksien käytettävissä oleva tulo-osuus on noussut arvonlisäyksen osuuden tahdissa, joskin huomattavasti matalammalla tasolla ja loivemmin muutoksin.

Tukholman läänin osuus Ruotsin taloudesta

Lähde: Regionalräkenskaper, SCB.

Kuvio 3

Seutukunnan osuus koko Suomen taloudesta

	Arvonlisäys, %		Työlliset, %		Väkiluku, %		Investoinnit, kolmen vuoden keskiarvo	
	1975	2010	1975	2010	1975	2010	1975–1977	2008–2011
Turku	5,94	5,44	5,46	5,61	5,20	5,75	5,7	4,9
Tampere	5,42	6,85	6,24	6,84	5,20	6,80	4,3	6,4
Oulu	3,12	3,99	2,68	3,86	2,80	4,19	2,8	4,5

Taulukko 1

Keskuskaupungin osuus seudun taloudesta 2010, %

	Arvonlisäys	Työlliset	2008–2010 keskiarvo	
			Investoinnit	Väkiluku
Turku	70,9	68,0	60,4	57,3
Tampere	74,5	71,2	63,3	58,3
Vaasa	82,7	75,7	72,9	64,3
Kuopio	83,9	83,2	80,1	76,6
Oulu	80,8	77,3	72,2	62,5

Taulukoiden lähde: Aluetilinpito, Tilastokeskus.

Taulukko 2

Helsingin kaupungin osuus maamme väestöstä alkoi laskea 1970-luvulla asuntopulan ja seudun muihin kuntiin tapahtuneen muuton vuoksi. Osuus alkoi sitten uudestaan kasvaa maahanmuuton, laman takia hidastuneen naapurikuntiin muuton sekä myös syntyvyyden kasvun myötä.

Ruotsissa keskittyminen vähäisempää

Ruotsia on aina pidetty alueellisen tasarvon ja tasapainoisen kehityksen mallimaana. Talouden keskittyminen Tukholman seudulle onkin selvästi vähäisem-

pää kuin Suomessa Helsingin seudulle. Myös keskittymisvauhti on Ruotsissa ollut huomattavasti hitaampaa.

Lähimmäksi Helsingin seudun lukemia asettuu Tukholman läänin osuus Ruotsin väestöstä, sekin tosin monta prosenttiyksikköä alemmalle noin 22 prosentin tasolle (Kuvio 3).

Merkillepantavaa on se, että Tukholman alueen osuus investoinneista on laskenut koko 2000-luvun ajan, kun se Helsingin seudulla on edelleen noussut.

Merkittävä ero maiden välillä on se, että Ruotsissa on kaksi muuta vahvaa aluetta. Västra Götalandin (Göteborgin

seutu) ja Skånen (Malmön seutu) läänien suhteellinen osuus Ruotsin taloudesta on puolet suurempi kuin Tampereen ja Turun seuduilla on Suomessa. Lisäksi viime vuosina kaikkein suurin työpaikkojen lisäys Ruotsissa on kohdistunut Tukholman lähelle Uppsalan seudulle.

Turku laskussa, Tampere ja Oulu nousussa

Turun seudun osuus Suomen arvonnäytelmästä ja investoinneista on selvästi laskenut viime vuosikymmeninä, mutta työllisyys- ja väestöosuudet ovat hieman nousseet (Taulukko 1).

Tampereen seutukunnan osuus sitä vastoin on kasvanut selvästi kaikilla mittareilla. Eniten on kasvanut osuus investoinneista, vähiten työllisyysosuus.

Eniten osuuttaan Suomen taloudesta on kasvattanut Oulun seutu, jonka osuus maan arvonnäytelmästä oli vuonna 2010 neljä prosenttia.

Turkua lukuun ottamatta voi sanoa Suomessa tapahtuneen keskittymistä muihin keskuksiin kuin Helsingin seudulle. Keskuskaupungin osuus kasvuseutujen taloudesta vaihtelee paljon. Turun kaupungin osuus Turun seudusta on vähentynyt oikeastaan kaikkien mittareiden mukaan. Turun osuus vaikkapa seudun työllisyydestä on jo alle 70 prosenttia (Taulukko 2).

Tampereen kaupungin osuus seudun arvonnäytelmästä on pysytellyt paikallaan, työllisyysosuus sen sijaan on noussut.

Vaasan kaupungin osuus seutukunnastaan on kasvanut kaikilla mittareilla. Kuopion kaupungin osuus taas on kasvanut muilla mittareilla, paitsi osuus seudun väestöstä on laskenut.

Oulun osuus omasta seutukunnastaan on arvonnäytelmän osalta hieman kasvanut mutta muilta osin pienentynyt.

Yhteinen piirre kaikille kasvuseuduille on keskuskaupungin väestöosuuden lasku. Väestökasvu suuntautuu pendelöinnin varassa lähikuntiin. ■

Lähteet: Aluetilinpito, Tilastokeskus Regionalräkenskaper, SCB.

Ks. myös Kotimaan katsaus s. 40.

Dan Steinbock

Suomi tarvitsee lisää ulkomaisia investointeja – ja kansallisen strategian tarkistusta

Viime syksynä Suomessa otettiin käyttöön uusi kansallinen ulkomaisten sijoitusten strategia. Sen päämäärä on oikeanlainen, mutta linjavalintoja on syytä tarkistaa.

Lähivuosina globaali talous heijastaa velkakriisejä USA:ssa, Euroopassa ja Japanissa, samoin kuin nousevien talouksien kasvuhaasteita. Maailmanlaajuiset ulkomaiset investointivirrat eivät ole enää immuuneja näille kriiseille.

Uutta käännettä kuvastaa sijoitusvirtojen 18 prosentin romahdus vuonna 2012. Tästä peräti kaksi kolmasosaa selittyi Euroopan osuuden pudotuksella. Ensimmäistä kertaa nousevat ja kehittyvät taloudet ovat merkittävämpiä sijoittajia kuin kehittyneet taloudet.

Vielä parin viime vuosikymmenen aikana globaaleista sijoitusvirroista hyötyi eniten Eurooppa. Ne ajat ovat nyt haalistumassa historiaan.

Viimeisen vuosikymmenen aikana Suomi on usein sijoittunut globaalien kilpailukykymittausten kärkeen. Samanaikaisesti maahan tulevien ulkomaisten investointien osalta olemme kuitenkin pysyneet kansainvälisten vertailujen häntäpäässä. Viime vuonna Suomi piti perää EU-maiden välisessä vertailussa.

Asemamme on yhtä huono muihin Pohjoismaihin verrattuna. Vuonna 2012 ulkomaisten sijoituskantojen osuus bkt:sta oli Islannissa 91 prosenttia, Ruotsissa 72 prosenttia, ja Norjassa ja Suomessa 36 prosenttia.

Ulkomaiset investoinnit Suomessa

Kun Suomi liittyi EU-jäseneksi vuonna 1995, liki 87 prosenttia ulkomais-

ta sijoituskannasta tuli Euroopasta. Kun nämä sijoitukset olivat suurimmillaan vuonna 2011, viisi maata – Ruotsi, Hollanti, Saksa, Tanska ja Luxemburg – vastasi 83 prosentista sijoituskannasta.

Parin viime vuosikymmenen aikana ulkomainen sijoituskanta Suomessa on yhä enemmän keskittynyt Eurooppaan. Puolet juontuu Ruotsista. Viime vuonna Ruotsin ja Saksan sijoitukset tosin supistuivat rajusti, mutta pudotusta tasapainottivat Hollannin, Tanskan, Venäjän ja Norjan sijoitusvirrat. Nykyisin eurooppalaisen sijoituskannan osuus maamme tulevista sijoituksista on peräti 98 prosenttia.

Vuosien keskustelun seurauksena maassamme sovittiin kansallisesta ulkomaisten sijoitusten strategiasta vuonna 2012. Perusajatus oli, että strategia nivotaan lähemmin osaksi kansallista innovaatiostrategiaa ja maakohtaisesti painopistettä siirretään Venäjän, USA:n ja Kiinan (VUK-maat) suuntaan.

Perusajatus on oikea. Venäjä on suuri naapuri, jolla riittää taloudellista potentiaalia ja joka pyrkii monipuolistamaan teollisia rakenteitaan. USA on yhä globaali teknologiajohtaja ja merkkimarkkina, ja Kiina on kehittymässä maailman suurimmaksi markkinaksi. Mutta suorien sijoitusten kannalta nämä kolme VUK-maata eivät sellaisinaan riitä. Merkittävin haaste Suomelle siis on, että sijoitusstrategian tavoitteita ei saavuteta keskittymällä vain VUK-maiden sijoituksiin Suomessa.

Miksi vanha lääkkeet eivät enää toimi

VUK-maista USA:lla on pitkään ollut tärkeä rooli maassamme. Venäläiset sijoitukset ovat kasvaneet tasaisesti, myös globaalin laman jälkeen. Nykyisin niitä on enemmän kuin amerikkalaisia. Kiinan sijoitukset sen sijaan ovat merkittävästi vähäisempiä kuin USA:sta tai Venäjältä tulevat.

Länsimaiden velkakriisien seurauksena sijoituksia on vähemmän tarjolla ja niitä tavoittelee useampi maa. Alueellisten haasteiden lisäksi kilpailemme ulkomaisista investoinneista merkittävästi vaikeammassa tilanteessa kuin vielä muutama vuosi sitten.

90-luvulla Suomen metsä-, metalli- ja kemianklusterit kasvoivat vielä vahvasti. Kun maastamme tuli yhdentyvän Euroopan jäsen, suuryritykset saattoivat nivoutua osaksi globaaleja arvoketjuja, mistä seurasi nopea kansainvälistymisen kasvu. Samalla alkoi myös Nokian historiallinen maailmanvalloitus. Saavutukset olivat ennennäkemättömiä, mutta ne tuudittivat myös itsetyytyväisyyteen.

Nykyisin vastaavia suuria kansallisia kilpailuetuja ei ole. Metsäklusteri on kansainvälistynyt ja keskittynyt, ja suomalaisyhtiöiden rooli on pienentynyt globaalilla tasolla. Metalliklusterin tilanne on hiukan parempi, mutta myös se on ajautumassa uusiin haasteisiin. Samoin on kemianklusterin laita.

Nokian maailmanvalloitus on ohi. Microsoftin Nokia-osto kasvattaa suoria

sijoituksia merkittävästi lyhyellä tähtämällä, mutta kaupan merkitys mitataan vasta ajan myötä. Kun maamme ICT-klusteri on ollut pääasiassa yhden globaalin jätin varassa, klusterin tulevaisuus on vaakalaudalla, kun osaaminen väistämättä kärsii keskipitkällä aikavälillä.

Kansalliseen ulkomaisten sijoitusten strategiaan tulisi sisällyttää myös monikansalliset yritykset. On yksi asia tavoitella ulkomaisia investointeja, mutta toinen tavoitella monikansallisten yritysten panostuksia. Jälkimmäinen vaatii kohdennettuja toimia ja räätälöityjä palveluita. Ennen pk-yrityksemme kansainvälistyivät suuryritystemme peesissä. Kun suuret katoavat maailmalle, niiden täytyy etsiä maailmanmarkkinoille omilaan tai suurten monikansallisten yritysten arvoketjuissa.

Lähi vuosina maamme tulee olemaan vähemmän houkutteleva kuin vuosikausiin. Kansallisen innovaatiotategian kannalta tämä on erityisen ongelmallista siksi, että maamme mitatusta kansainvälisestä innovaatiotoiminnasta (t&k ja patentit) yli puolet on peräisin Nokian omistamilta yrityksiltä.

Nämä riskit eivät realisoituneet yllättäen. Vuonna 1997 varoitimme niistä yhteisessä selvityksessämme klusteritutkimuksen pioneerin professori Michael E. Porterin kanssa. Toistamiseen varoitin niistä vuonna 2001, kun johdin OECD:n tutkijaryhmää Suomessa.

Kohti toimivaa kansallista sijoitusstrategiaa

Kansallinen strategiamme satsaa yhä liikaa kehittyneiden maiden sijoituksiin. Mutta maakohtaisen painotuksen tarkistaminen on vieläkin tärkeämpää. Nykyisen kansallisen sijoitusstrategian tavoite ulkomaisille sijoituksille Suomessa on 41 prosentin osuus bkt:sta. Lähi-tulevaisuudessa kaavailtu Microsoft-Nokia kauppa toki paisuttaa tilastoja, mutta jos sen kertavaikutus eliminoidaan, niin strateginen tavoite ei ole saavutettavissa kolmen kohdemaan ”hienotarkennuksella”. Tarvitaan isompaa haavia.

Sijoituskannan perusteella mitaten VUK-maita ei löydy maamme kahdeksan johtavan ulkomaisen sijoittajan listalta. Niin Venäjän kuin myös USA:n sijoituskanta on maassamme pienem-

pi kuin Itävallan, ja esimerkiksi Islannilla on maassamme enemmän sijoituskantaa kuin vaikkapa Kiinalla.

VUK-maiden yhteenlaskettu osuus ulkomaisesta sijoituskannasta Suomessa oli alle 2,5 prosenttia vuonna 2012. Mutta sijoituskanta heijastaa menneitä trendejä ja sijoitusvirrat nykyisiä. Ei siis ole yllättävää, että VUK-mailla on merkittävämpi rooli sijoitusvirroissa. Tällä listalla Venäjä on kolmas, USA kuudes ja Kiina kahdeksas. Silti VUK-maat katsoivat vain 12 prosenttia vuoden 2012 positiivisista sijoitusvirroista.

Mitattiinpa VUK-maiden roolia maassamme sitten sijoituskannan tai -virtojen pohjalta, niiden yhteinen rooli on riittämätön suhteessa kansallisen strategian tavoitteisiin. Niinpä on syytä kysyä, miksi kansallisen strategian tulisi keskittyä vain kolmeen kansantalouteen? Miksi se ei voisi kohdentua kaikkiin relevantteihin talouksiin?

Nykyinen strategia pyrkii keskittämään vähäiset kansalliset resurssit. Mutta voisi olla parempi ajatella sijoitusten haarukointia kalastuksena epävarmoilla vesillä, joilla tarvitaan suuria verkkoja ja erilaisia pyydyksiä.

Vuonna 2012 kahdeksan euromaa-ta kattoi liki 90 prosenttia kaikista ulkomaisista sijoituskannoista Suomessa. Tältä listalta löytyy Pohjoismaita, suuria EU-talouksia, Benelux-maat ja Itävalta. Listalla ei ole VUK-maita laisinkaan.

Jos taas sihti tarkennetaan nykyisiä trendejä heijastaviin sijoitusvirtoihin, niin vuonna 2012 kahdeksan maata kattoi 93 prosenttia kaikista sijoitusvirroista Suomessa. Tällä listalla puolet maista on eurooppalaisia, mm. Pohjoismaat ja Benelux-maat, mutta lista sisältää myös VUK-maat ja Britannian.

Niinpä kahdeksan johtavan maan sijoittajalista on välttämätön tavoitteen saavuttamiseksi. Toimivan kansallisen strategian tulisi huomioida ainakin seuraavat kohdemaat:

- VUK-maat: Venäjä, USA ja Kiina
- Pohjoismaat: Ruotsi, Tanska ja Norja, Benelux-maat: Hollanti, Belgia ja Luxembourg, merkittävät EU-taloudet: Saksa, Ranska ja Britannia, ja eräät muut pienet ja avoimet EU-taloudet kuten Itävalta
- Tärkeimmät mahdolliset tulevaisuu-

den ulkomaiset sijoittajat, mukaan lukien BRIC-maat kuten Brasilia ja Intia, samoin kuin ne maat joilla on BRIC-potentiaalia ja jotka ovat jo 30 johtavan ulkomaisen sijoittajan listalla Suomessa, mm. Puola ja Meksiko.

Tulevaisuuteen peruutuspeilillä

Nykyisen sijoitusstrategian puoltajat se-littävät VUK-maiden painotusta sillä, että resurssit täytyy keskittää. Mutta tulos voisi olla parempi, jos nykyresurssit lisättäisiin oikealla tavalla – esimerkiksi korottamalla sijoituksia haarukoivien organisaatioiden toimivaroja – ja käytettäisiin tehokkaammin, esimerkiksi vähentämällä ylenmääräistä euromaa-keskeisyyttä.

Nykyinen strategia luottaa ensi sijassa olemassa oleviin sijoitusorganisaatioihin maassamme (mm. Invest in Finland), toimijoihin jotka tukevat teknologiakehitystä Suomessa ja ulkomailla (Tekes) ja suomalaisyritysten kansainvälistymistä ulkomailla (Finpro), samoin kuin suomalaisten lähetystöjen ja konsulaattien tukeen. Olemassa olevat organisaatiot rakentavat kuitenkin yhä liikaa Euroopan varaan.

Lisäksi Ulkoministeriö (UM) on kustannussyistä lakkauttanut toimintoja nousevissa talouksissa kuten Guangdongin provinssissa Kiinassa ja Filippiineillä. Toisaalta samalla on vähennetty sellaista UM:n kapasiteettia, jolla nyt olisi suurta kysyntää, kuten kansainvälinen kaupallinen osaaminen.

Vielä nykyisin – siis 70 vuotta toisen maailmansodan päättymisen jälkeen – maamme ulkoinen talousstrategia kuvastaa lähinnä sotien jälkeisen ajan tarpeita, joita määritteli vahva Eurooppa – eikä multipolaarin globaalitalouden tarpeita, joita määrittävät nousevat taloudet.

Suomi tuntuu navigoivan tulevaisuuteen peruutuspeilillä tuijottaen. ■

Teksti perustuu tekijän raporttiin Finland as a Major FDI Destination in 2020 (lokakuu 2013), jonka julkaisija on Invest in Finland.

Dosentti Dan Steinbock on kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja Intia, Kiina ja Amerikka -instituutissa (USA) ja vaikuttaa lisäksi Shanghain kansainvälisten opintojen instituutissa (Kiina) ja EU-keskuksessa (Singapore).

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kilpailutukset ratkaistaan hinnalla

Asiakslähtöisyydelle ja joustavuudelle ei anneta palveluntoimittajien valinnassa riittävää painoa. Halvimpaan hintaan nojaaminen hidastaa uusien toimintatapojen ja teknologioiden saamista julkisrahoitteiseen sote-palveluiden tuotantoon. Toimivaa mallia olisi tarjolla Ruotsista.

Yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen julkiset hankinnat olivat noin 2,7 miljardia euroa vuonna 2012. Terveyspalvelujen osuus oli Julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAAn perustuvien tilastojen mukaan noin 1,2 miljardia euroa. Summa koostuu kuntien ja kuntayhtymien, KELAn ja Valtiokonttorin terveydenhuollon ostopalveluista ja ulkoistuksista sekä julkisen sektorin työnantajien kilpailuttamista työterveyshuollon palveluista.

Terveydenhuollon julkisia hankintailmoituksia oli noin 430 kappaletta. Julkisten hankintojen arvoa nostavat monivuotiset puitesopimukset erityisesti työterveyshuollon, KELAn kilpailuttamien kuntoutuspalvelujen ja sairaanhoitopiirien kilpailuttamien ensihoidon palvelu-

jen osalta. Ensihoidon palvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta sairaanhoitopiireille vuoden 2013 alussa.

HILMAN hankintailmoituksiin perustuvien tilastojen ulkopuolelle jää kuitenkin pääosa kansalliset kynnsarvot alittavista alle 100 000 euron pienhankinnoista, koska ne eivät kuulu hankintalain ja pakollisen avoimen ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Myös sosiaali- ja terveyspalveluissa tavalliset suorahankinnat ovat tilastojen katvetta, koska niistä ei tarvitse laatia hankintailmoitusta.

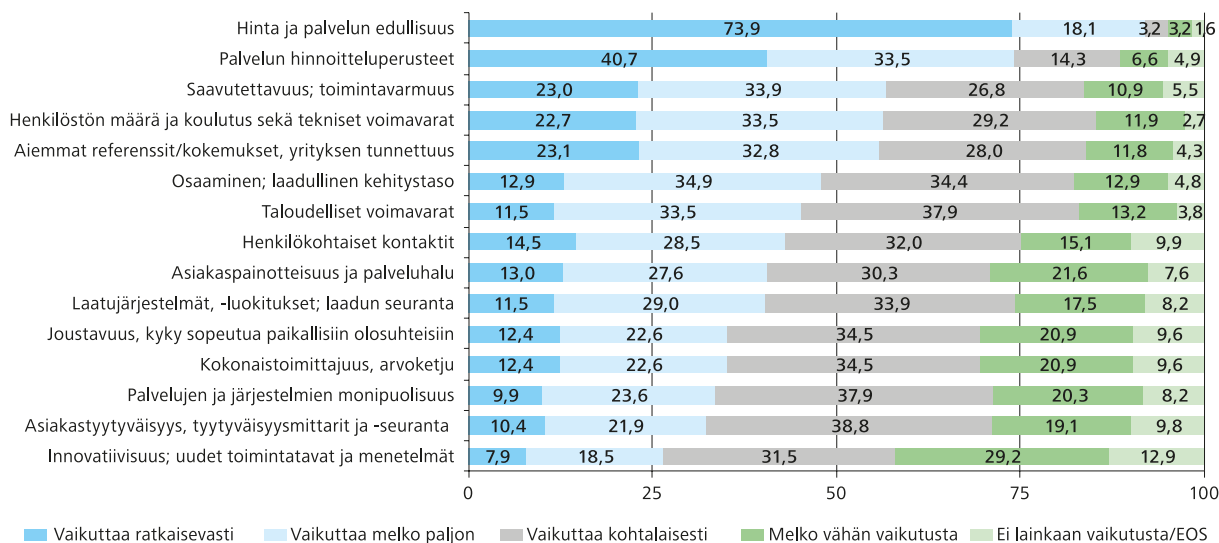
Julkiset hankinnat elinehto sosiaalipalvelujen tuottajille

Sosiaalipalveluissa julkisten hankintojen arvo oli HILMAN tilastojen mukaan

noin 1,5 miljardia euroa vuonna 2012. Asiakkaat koostuvat lähes kokonaan kunnista ja kuntayhtymistä. Yksityiset palvelutuottajat ovatkin hyvin riippuvaisia kuntien palveluostoista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan lähes kolme neljäsosaa palveluntuottajista saa yli puolet liikevaihdoistaan kuntayhteisöiltä.

Julkisten hankintojen arvosta noin 50 prosenttia koostui vuonna 2012 ikääntyneiden ja erityisryhmien asumispalveluista. Erityisryhmiin luetaan muun muassa mielenterveyskuntoutujat ja vammaiset. Lasten ja nuorten laitoshoidon ja ammatillisen perhehoidon palvelut muodostivat lähes 40 prosenttia hankintojen arvosta. Sosiaalipalveluissa oli noin 190 hankintailmoitusta.

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien näkemykset toimittajan valintaan vaikuttavista tekijöistä julkisissa hankinnoissa, prosenttia vastauksista

Lähde: Sosiaalialan Työnantajien ja TEM:n julkisten hankintojen kysely 2013.

Kuvio 1

Palveluntuottajia kilpailutetaan hinnalla

Yksityisten palveluntuottajien näkemykset julkisten hankintamarkkinoiden toimivuudesta eivät ole kovin mairittelevia. Kilpailutuksissa halvin hinta ja palvelun hinnoitteluperusteet ovat sosiaali- ja terveyspalveluissa usein ratkaisevia toimittajan valintaperusteita (Kuvio 1). Hintaa korostetaan silloinkin, kun valintaperusteeksi oli ilmoitettu kokonaistaloudellinen edullisuus.

Palveluntuottajien näkemykset perustuvat Sosiaalialan Työnantajien ja Terveyspalvelualan Liiton tuoreeseen julkisten hankintojen markkinoita kartoittaneeseen kyselytutkimukseen, joka toteutettiin yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriö TEM:n kanssa elo-syyskuussa 2013. Kyselyihin vastanneet koostuvat sosiaali- ja terveysalan yritys- ja järjestömuotoisista palveluntuottajista

Hinnan painoarvoon vaikuttaa myös se, millainen asema osapuolilla on markkinoilla. Esimerkiksi sosiaalipalveluissa, joissa tarjontapuolella on paljon pieniä palveluntuottajia, suuret kuntayhteisöt voivat helpommin kilpailuttaa palveluntuottajia hinnalla verrattuna niiden palvelujen markkinoihin, joissa vaihtoehtoisia palveluntuottajia on vähän tai ne ovat suuria asiakkaisiin nähden.

Halvan hinnan vaikutukset

Alhainen hintataso ja toiminnan korkea laskutettavuusaste voivat haitata palveluntuottajien oman toiminnan kehittämistä varsinkin julkisista hankinnoista riippuvaisissa sosiaalipalveluissa. Alhaiset palveluhinnat heikentävät myös palveluntuottajien palkanmaksuvaraa, mikä vähentää hakeutumista alan koulutukseen ja pienentää siten palveluntuottajien mahdollisuuksia kilpailla työvoimasta.

Edullinen hinta ei tosin välttämättä merkitse heikkoa laatua eikä korkea hinta laadukkuutta. Halpa hinta voi perustua töiden uudelleen järjestelyyn, tuottavuutta nostaviin uusiin toimintatapoihin ja innovaatioihin tai palveluntuottajan pyrkimykseen saada jalansijaa markkinoilla. Hinnan tärkeys viestittää myös siitä, että palveluntuottajien on ylläpidettävä kustannustehokkuutta toiminnassaan.

Innovatiivisuutta ei arvosteta riittävästi

Innovatiivisuudella, uusilla toimintatavoilla ja menetelmillä, jotka voisivat olla etenkin nuorten kasvuhakuisten yritysten kilpailuvaltteja, ei tunnu olevan kovin suurta merkitystä toimittajan valinnassa.

Hankinnoista päättävät virkamiehet päätyvät mieluiten konservatiivisiin toimintamalleihin, vaikka julkiset hankinnat voisivat luoda uusille ratkaisuille koekentän ja antaa yrityksille referenssejä.

Palvelunkäyttäjien tarpeille enemmän huomiota

Palveluntuottajille suunnatuista kyselyistä ilmenee, että asiakaslähtöisyydelle ja joustavuudelle ei anneta välttämättä kovin suurta merkitystä toimittajan valinnassa, vaikka kysymys olisi kansalaisille tarkoitetuista lopputuotepalveluista. Palvelutuotannossa tulisi siirtyä enemmän asiakkaan valintamahdollisuuteen, jotta palvelunkäyttäjien näkökulmat voidaan ottaa paremmin huomioon.

Palvelunkäyttäjien yksilökohtaisia tarpeita on vaikea tyydyttää myös siksi, että tarjouspyynnöissä edellytetyt standardit ovat joustamattomia tai vaadittava laatu on määritelty turhan yksityiskohtaisesti, mikä rajoittaa palveluntuottajan osaamisen hyödyntämistä. Kilpailutukset eivät ota huomioon myöskään palveluntuottajien erilaisuutta tai palvelulinjoja, jotka voivat olla laadultaan yliverkaisia.

Yksityisten sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajien näkemykset julkisten hankintayksiköiden toiminnasta yksittäisten hankinta-asioiden osalta, saldoluuvut (%) vastauksista*

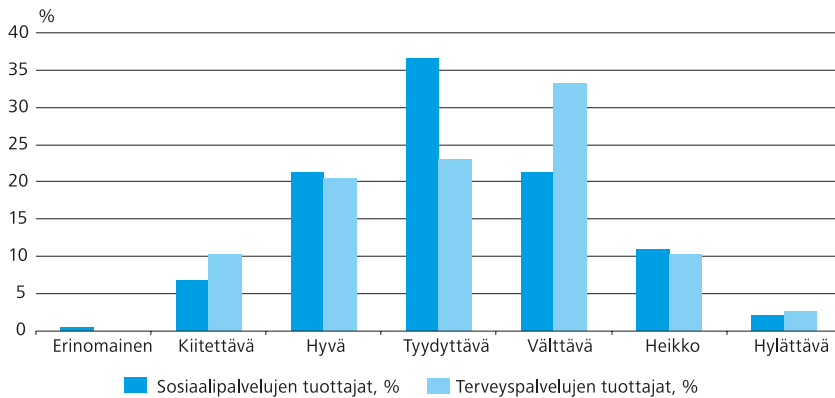
	Sosiaalipalvelujen tuottajat, %	Terveystalvelujen tuottajat, %
Kuntayhteisöt ja valtio-organisaatiot sopimuskumppaneina ja maksajina	33,7	61,8
Tehdyistä hankintapäätöksistä ilmoittaminen (jälki-ilmoitus)	33,1	52,6
Tarjouskierroksista (hankinnoista) tiedottaminen ja neuvonta	7,2	22,2
Julkisen toiminnan avaaminen kilpailulle/yksityisille toimittajille	3,6	-33,3
Hankintamenettelyn valinta	-2,3	-8,8
Hankintahenkilöstön osaaminen ja ammattitaito	-8,4	-37,1
Tarjouspyyntöjen laatu ja sisällöllinen selkeys	-13,2	-21,1
Kuntayhteisöjen ja valtio-organisaatioiden hankintastrategiat (mitä tullaan ostamaan)	-22,4	-58,8
Ehdokkaiden ja tarjoajien yleinen arviointi	-22,9	-37,1
Hinnan ja laadullisten kilpailutekijöiden välinen suhde	-48,4	-62,9

* Saldoluuvut saadaan, kun asiantilaa hyvänä pitävien yritys vastaajien prosenttiosuudesta vähennetään asiantilaa huonona tai korkeintaan välttävänä pitävien yritys vastaajien prosenttiosuus.

Lähde: Sosiaalialan Työntantajien, Terveystalvelualan Liiton ja TEM:n julkisten hankintojen kysely 2013.

Taulukko 1

Yksityisten sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajien julkisille hankintayksiköille antamat yleisarvosanat hankintamarkkinoiden toimivuudesta 2013

Lähde: Sosiaalialan Työntantajien ja TEM:n julkisten hankintojen kysely 2013.

Kuvio 2

Viranomaisten osaamista sytää parantaa

Yksityisten sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajat antoivat julkisten hankintayksiköiden toiminnasta lähinnä tyydyttävän tai välttävän arvosanan (Kuvio 2). Viranomaisilla on parannettavaa hankintaosaamisessa ja kilpailutettavien toimialojen tuntemuksessa, tarjouspyyntöjen laadinnassa ja ehdokkaiden ja tarjoajien yleisessä arvioinnissa, joka ei ota riittävästi huomioon laadullisia kilpailutekijöitä (Taulukko 1).

Valitut hankintamenettelyt voisivat edistää paremmin myös julkisen palvelu-

tuotannon tehostamista ja parantaa tuotettujen palvelujen vaikuttavuutta. Pääosa hankinnoista kilpailutetaan avoimella menettelyllä, vaikka kaksivaiheinen kilpailullinen neuvottelumenettely tukisi parhaiten uuden tiedon, teknologian ja toimintatapojen käyttöönottoa julkisrahoitteisiin sosiaali- ja terveystalveluihin.

Vuoropuhelu lähentäisi osapuolia

Julkisilla hankintayksiköillä, kuten kunnilla ja yksityisillä palvelutuottajilla voisi olla enemmän yhteistyötä ja vuoropuhelua ennen kilpailutusten järjestämistä. Samalla palveluntuottajat saisivat enem-

män tietoa kuntien palvelutarpeesta, jolloin ne voisivat paremmin varautua tarvittaviin investointeihin. Viranomaiset puolestaan saisivat ajantasaista tietoa palveluntuottajien haasteista. ■

Kirjoittaja työskentelee tutkijana omistamassaan yrityksessä Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith.

Lähteitä:

Lith, Pekka: Yksityiset sosiaali- ja terveystalvelut, Raportti yksityisestä palvelutarjonnasta ja yritysten kasvusta sekä julkisista hankinnoista ja toiminnan kehittämisestä sosiaali- ja terveystalveluissa, TEM:in raportteja 34/2013, Helsinki 2013

Tampereen yliopiston yhteiskunnallinen tietokirjasto: Julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAN tilastot 2012 (www.fsd.fi)

Tilastokeskus: Kansantalouden tilipidon, kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston, innovaatiotoiminnan sekä yritys- ja toimipaikkarekisterin tietoja 2000-luvulta

Ruotsissa asiakkaan valinta on saanut julkisrahoitteisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa vankan jalansijan sen jälkeen, kun laki hoiva- ja hoitopalvelujen vapaasta valinnasta tuli voimaan vuonna 2009. Lain tarkoituksena on edistää asiakkaiden itsenäistä päätösvaltaa ja valinnan mahdollisuuksia sekä avata markkinoita yksityisille palveluntuottajille.

Ruotsissa on oivallettu, että antamalla asiakkaalle mahdollisuus valita mieleisensä palveluntuottaja, julkisia voimavaroja voidaan ohjata markkinamekanismien avulla ja yksityiset toimijat voidaan valjastaa tuottamaan yhteiskunnan järjestämisvastuulla olevia palveluja. Siirtymällä tuotantolähtöisestä ajattelusta asiakaspohjaiseen toimintaan paran-

netaan myös julkisrahoitteisten palvelujen laatua ja vaikuttavuutta.

Etenee vauhdilla vaikka vapaaehtoista

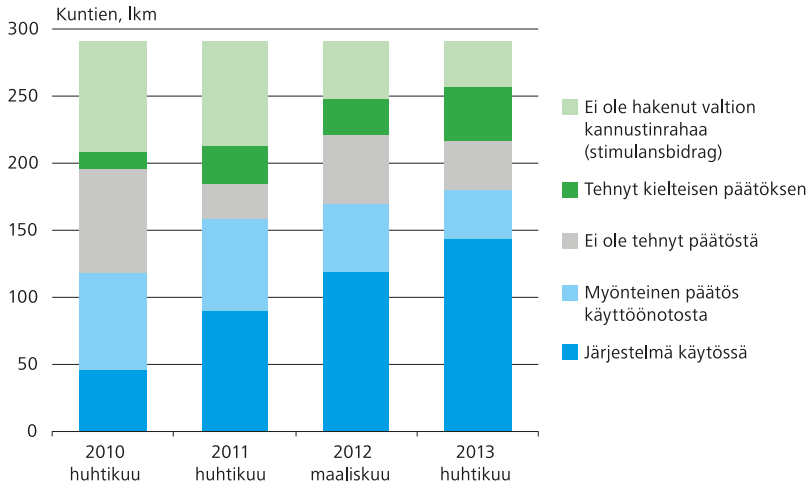
Asiakkaan valinta, *kundval*, on levinnyt nopeassa tahdissa Ruotsin kunnissa, jotka vastaavat paikallisten kotiin vietävien avohuollon sosiaalipalvelujen, kuten kotipalvelujen ja niihin liittyvien tukipalvelujen sekä ikääntyneiden ja erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden asumispalvelujen järjestämisestä. Ylivoimaisesti eniten järjestelmää on käytetty kotihoiton palveluissa ja kotisairaanhoidossa.

Vaikka kundvalin käyttöönotto on ollut kunnissa vapaaehtoista, jo 143 Ruotsin kuntaa hyödynsi palvelutuotannos-

Pekka Lith

Ruotsissa asiakas valitsee ja jonot lyhenevät

Asiakkaan valinnan eteneminen Ruotsin kuntien sosiaalipalveluissa 2010–13

Lähde: Sveriges Kommuner och Landsting

Kuvio 3

saan asiakkaan valintaa keväällä 2013 ja 36 kuntaa harkitsee järjestelmään siirtymistä (Kuvio 3). Valtiovalta on kannustanut asiakkaan valintaa tukevien järjestelmien käyttöönottoon tarjoamalla kunnille muutaman kymmentuhannen euron suuruista kannustinrahaa.

Tuottajat kilpailevat laadulla eikä hinnalla

Kundvalin periaatteisiin kuuluu, että kunta määrittelee palveluille laatuksiterit ja hyväksyy järjestelmän piiriin tulevat yksityiset palvelutuottajat. Laatuksiterit ovat yksityisille palveluntuottajille samoja kuin mitä kunnan omilta tuotantoyksiköiltä edellytetään. Valvontavastuu palvelujen laadusta on kunnan viranomaisilla samoin kuin tiedotusvastuu palvelujen vapaasta valinnasta.

Jokainen ruotsalainen asuu alle 20 minuutin ajomatkan päässä lähimmästä terveysasemasta.

Asiakkaat maksavat erikseen tietyn omavastuusuutensa palvelun käytöstä kunnalle, joka suorittaa samalta pohjalta korvauksen kaikille palveluntuottajille asiakasmäärän mukaan. Siten palveluntuottajat kilpailevat keskenään vain osaamisellaan ja tuotettujen palvelujen laadulla. Asiakas voi myös kieltäytyä valinnan vapaudesta, jolloin hänet ohjataan muiden palvelujen piiriin.

Lasten varhaiskasvatuksen reppuraha

Ruotsissa otettiin vuonna 2009 alle peruskouluikäisten esikoulussa ja hoidossa käyttöön kunnallinen hoitoraha, jonka avulla lasten vanhemmat voivat valita aiempaa vapaammin lapsilleen hoitopaikan. Kunnallisen hoidon kustannusta vastaava hoitoraha on reppuraha, jo-

ka seuraa lasta vanhempien valitsemalle yksityiselle palveluntuottajalle.

Valinnanvapauden taustalla ovat perheiden ja lasten erilaiset tarpeet. Lisäksi hoitorahan tavoitteena on lisätä alan yrittäjyyttä ja tuoda uusia toimintatapoja pienten lasten palveluihin. Hoitopaikan ei tarvitse sijaita kotikunnan alueella.

Reppurahajärjestelmässä olevilta palveluntuottajilta edellytetään kunnan hyväksyntää ja samoja varhaiskasvatuksen laatukriteereitä kuin kunnallisilta toimintayksiköiltä.

Perusterveydenhoidossa subjektiivinen oikeus valintaan

Maakäräjien järjestämistä vastuulla olevissa perusterveydenhuollon palveluissa asiakkaan valinnanvapaus, *vårdval*, on säädetty pakolliseksi vuonna 2010 voimaan tulleen terveydenhuoltolain perusteella. Toukokuuhun 2013 mennessä *vårdval* oli ulotettu Ruotsissa kaikkien maakäräjien alueella terveysasematasoisiin palveluihin.

Samoin kuin kuntien vastuulla olevissa palveluissa, on maakäräjien hyväksyttävä ja valvottava *vårdvaliin* kuuluvat yksityiset ja julkiset terveydenhoidon palveluntuottajat. Ruotsissa terveydenhoidon asiakas on kävelevä maksusetti, joka maksaa itse noin 10–20 euron käyntimaksun ja tuo palveluntuottajalle alueensa maakäräjien taksoittaman korvauksen hoitokerralla tehdystä työstä.

Asiakkaan omavastuuta rajoittaa noin 150 euron suuruinen maksukatto, jonka ylittävältä osalta hoito on ilmaista. Käyntimääriin perustuvaa palveluntuottajien laskutusta on hillitty siten, että mitä useammin potilas käy lääkärillä, sitä pienempi osuus hoitokerran korvauksesta maksetaan palveluntuottajalle. Näin yhteiskunta pienentää turhista tutkimuksista ja ylihoidosta aiheutuvia kustannuksia.

Kokemukset pääosin hyviä

Asiakkaan valinnasta saadut kokemukset ovat Ruotsissa pääosin myönteiset. Terveyspalveluissa hoitojonot ovat pienentyneet. Terveysasemien kokonaismäärä on lisääntynyt 20–25 prosentilla vuodesta 2010, vaikka kunnallisten terveysasemien määrä on pienentynyt vajaalla

sadalla yksiköllä. Jokainen ruotsalainen asuu alle 20 minuutin ajomatkan päässä lähimmästä terveysasemasta.

Terveysasemien aukioloajat ovat laajentuneet ja asiakastytyväisyys on kasvanut. Palveluntuottajat raportoivat avoimesti toiminnastaan, mikä helpottaa hoidon laadun seuranta. Kilpailu on pitänyt järjestelmän kustannukset kurissa, sillä asiakkaat voivat vaihtaa hoitopaikkansa milloin vain. Asiakkaille, jotka eivät halua tai kykene valitsemaan hoitopaikkaansa, maakäräjät osoittavat hoitopaikan.

Eräissä maakäräjäpiireissä kuten Tukholman alueella *vårdval* on laajentunut vahvasti erikoislääkäri- ja leikkauspalveluihin. Tämä tarkoittaa sitä, että oma terveysasemalääkäri kirjoittaa lähteen erikoislääkärille, mutta potilas valitsee itse erikoislääkärin tai vastaanoton, johon lähete toimitetaan. Valintatekijöinä voivat olla hoitojonon pituus, hoitopaikan sijainti tai tietty hoitomenetelmä.

Valinnanvapaus Suomessa rajoitetumpaa

Suomessa palvelusetelijärjestelmä on ollut tärkeä välivaihe asiakkaan valintaan perustuvan palvelujen tuotantotavan juurruttamisessa. Kunnat ovat vuodesta 2004 lukien voineet tarjota sosiaalipalveluja antamalla asiakkaalle palvelusetelin. Kotisairaanhoidon setelit tulivat vuonna 2008 ja kaikkiin sosiaali- ja terveyspalveluihin vuonna 2009, jolloin palvelusetelilaki tuli voimaan.

Noin 50 miljoonan euron suuruisen palvelusetelipohjaisen palvelutuotannon merkitys on kuitenkin marginaalinen etenkin terveydenhuollossa, vaikka palveluseleitä on otettu käyttöön entistä useammissa kunnissa. Palvelusetelijärjestelmän käyttöönotto ja käyttöala on riippuvainen yksittäisen kunnan poliittisesta päätöksenteosta, ja se on käytännössä vain kunnan työkalu hallita asiakasvirtoja.

Ruotsin kund- ja *vårdval*-järjestelmillä ja Suomen palvelusetelijärjestelmillä on paljon yhtäläisyyksiä, mutta samalla järjestelmät poikkeavat toisistaan. Keskeisin ero liittyy valinnanvapauden laajuuteen. Ruotsin perusterveydenhuollossa valinnanvapaus ulottuu kaikkeen yksityiseen ja julkiseen palvelutuotantoon.

Suomessakin potilaan mahdollisuus valita hoitopaikkansa laajenee vuoden ►

2014 alussa perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa koko maahan, mutta valinnanvapaus koskee vain julkisia terveysasemia ja sairaaloita. Valinnanvapaudella ei ole kuitenkaan merkitystä julkisessa perusterveydenhoidossa, jos terveyskeskusverkostoa karsitaan ja palvelupisteisiin on pitkät matkat.

Pirstaleinen järjestelmä luo epätasa-arvoa

Suomessa valitsee suuri julkisrahoitteisten palvelutuotantotapojen sekamelska. Esimerkiksi lasten päivähoidossa on käytössä kunnan oma palvelutuotanto, yksityiset kilpailutetut ostopalvelut, palvelusetelimalli sekä KELAn yksityisen hoidon tuki, johon kunnat voivat osallistua kuntalaisia maksamalla. Monikanavaisuus aiheuttaa helposti ylimääräisiä yhteiskunnallisia kustannuksia ja epätasa-arvoa.

Terveydenhoidossa epätasa-arvoa kansalaisten kesken on lisännyt se, että valtaosa yli kahdesta miljoonasta työssäkäyvistä suomalaisesta on hyvin toimivan, KELAn tukeman työnantajien lakisäänteisen ja vapaaehtoisin työterveyshuollon piirissä. Pienillä paikkakunnilla asuvilla ja työelämän ulkopuolella olevilla pienituloisilla valinnan vapaus on huomattavasti kapeammalla pohjalla.

Monikanavainen rahoitusjärjestelmä on johtanut siihen, että yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajat, joiden asiakkaiden ostovoimaa tuetaan lisäksi julkisella rahoituksella, tuottavat palvelunsa paljon suuremmalla hintalapulla kuin julkiset toimintayksiköt. Tämä on vauhdittanut väestön segregatiota, sillä parempien yksityisten palvelujen käyttö on usein mahdollista vain hyvätuloisille.

Aiheellisesti on kysytty, onko KELAn sairausvakuutuslain mukainen hoitokorvausjärjestelmä ja -taso yksityisistä terveyspalveluista hyvätuloisille tarpeeton mutta pienituloisille riittämätön luodakseen aidon valinnan vaihtoehdon.

Asiakkaan valinta tehostaisi toimintaa

Palvelujen tuotantotapa, jossa julkinen raha seuraa asiakasta hänen valitsemalleen yksityiselle tai julkiselle palveluntuottajalle perusterveydenhuollossa ja määrättyissä erikoissairaanhoidon tuot-

teistetuissa palveluissa voisi monipuolistaa palvelutarjontaa, lisätä palvelupisteiden määrää, nopeuttaa potilaiden hoitoon pääsyä ja yksinkertaistaa monikanavaista terveydenhoitojärjestelmää.

Asiakkaan valintaan pohjautuvan järjestelmän uudistaminen voi merkitä KELAn hoitokorvausten poistoa yksityisiltä lääkäripalveluilta, tutkimuksesta ja hoidosta. Samoin kävisi työterveyshuollon korvauksille lukuun ottamatta ennaltaehkäisevää työterveyshuoltoa ja työpe- räisten sairauksien hoitoa.

Uudistusten kohdistamisella juuri perusterveydenhuoltoon olisi kaikkein suurimmat kansanterveydelliset vaikutukset, sillä eliniän odotteessa on etenkin miesten puolella suuria sosioekonomisia ja alueellisia eroja. Nykyjärjestelmästä kiinnipitäminen vain ylläpitää terveyseroja väestöryhmien välillä.

Suomessa on valmistauduttu huonosti myös vuonna 2014 toteutuvaan valinnanvapauden laajenemiseen julkisessa terveydenhuollossa sekä EU:n potilasdirektiivin voimaantumiseen. Direktiivin mukaan potilas saa hakea vapaasti palveluja toisesta EU-maasta.

Uudistusten vastustus voi olla ankaraa, sillä tietyt tahot hyötyvät nykyjärjestelmästä. Myös työmarkkinakorporatioille nykymuotoisen työterveyshuollon uudelleenjärjestely voi olla kova pala.

Ruotsin raha seuraa potilasta -malli sai Terveyspalvelualan Liiton kyselyihin vastanneilta palveluntuottajilta varsin myönteisen tai jopa innostuneen vastaanoton. Asiakkaan valinta saisi palveluntuottajat panostamaan laatuun ja tekemään palvelunsa, hinnoittelunsa ja tuloksensa paremmin läpinäkyviksi. Haasteena olisi yhteisten potilastietojärjestelmien luonti.

Terveyspalvelut alueellisesti

Asiakkaan valinta vaatisi terveydenhuollossa sitä, että tilaajat ja tuottajat erotetaan selkeästi toisistaan julkisen terveydenhoidon sisällä ja terveydenhuolto organisoitaa peruskuntien sijasta riittävän suuriin alueellisiin kokonaisuuksiin kuten Ruotsissa, mikä mahdollistaisi saumattomien hoitoketjujen luomisen, parantaisi toiminnan läpinäkyvyyttä ja lisäisi kansalaisten alueellista tasa-arvoisuutta.

Ruotsissa terveydenhuollosta vastaa 21 maakäräjää, eli niitä on saman verran kuin meillä sairaanhoitopiirejä. Maakäräjät rahoittavat 70 prosenttia menoista verotuloillaan. Viidennes tuloista on valtionavustuksia.

Suomeen riittäisi alle kymmenen lähinnä yliopistollisten keskussairaaloiden ympärille keskittyntä alueellista organisaatiota. Ruotsissakin maakäräjien määrän supistamista on pohdittu.

Markkinamekanismien hyödyntäminen ja selkeä tilaaja-tuottaja-malli voivat poistaa lääkäripulan perusterveydenhoidosta. Se voisi tehdä myös tarpeettomiksi koomisilta näyttävät järjestelyt padota lääkäreiden ja hoitohenkilökunnan pakoa julkisesta terveydenhuollosta pystyttämällä KELAn hoitokorvauksiin ja yksityisrahoitukseen perustuvia ilta vastaanottoja kunnallisiin sairaaloihin ja terveyskeskuksiin.

Sosiaalipalvelut paikallisesti

Kotiin vietävissä avohuollon sosiaalipalveluissa, palveluasumisessa tai lasten päivähoidossa asiakkaan valinta voitaisiin järjestää edelleen kuntapohjalta tai seudullisesti naapurikuntien yhteistyönä. Tosin nykyistä hieman suurempia kuntia voidaan tarvita varmistamaan lähipalveluina tuotettavien peruspalvelujen rahoituspohja, saatavuus, laatu ja asukkaiden yhdenvertaisuus.

Myöskään Ruotsissa sosiaali- ja terveydenhoidon palveluja ei ole yhdistetty. Esimerkiksi kotisairaanhoidossa järjestämisvastuuta on päinvastoin siirretty maakäräjiltä peruskunnille. ■

Lähteitä:

Regeringskansliet: Framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten, Dir 91/2012

Socialstyrelsen: Lägesrapport 2011 Hälsa- och sjukvård och socialtjänst (www.socialstyrelsen.se)

Sveriges Kommuner och Landsting: Valfriheten i kommuner 2013 samt värddval i landsting och regioner 2013 (www.skl.se)

Vårdföretagarna: Privat vårdfakta 2013, Stockholm 2013 (www.vardforetagarna.se)

Pekka Myrskylä

Osa maahanmuuttajista työllistyy hyvin, osa opiskelee

Suomalaisten työkäisten määrä vähenee vuosittain noin 25 000 hengellä. Maahanmuutto puolittaa vähennyksen, mutta siitä huolimatta työkäisten väheneminen jatkuu ainakin seuraavat 20 vuotta. Maahanmuuttajissa on työvoimapotentialiaa: 78 prosenttia heistä on työkäisiä.

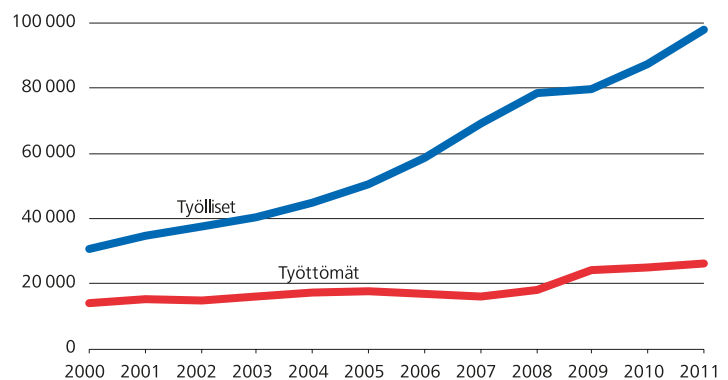
Suomen ulkomaalaistaustainen väestö kasvaa nopeaa vauhtia – vieraskielisten määrä on kasvanut 169 prosenttia vuodesta 2000. Samanaikaisesti suomalaistaustaisen väestön määrä on lisääntynyt vain 1,5 prosenttia.

2000-luvulla suomalaistaustaisten työkäisten (15–64-vuotiaat) määrä on vähentynyt 2,5 prosenttia. Vuosittain se on ollut noin 25 000 henkeä. Samanaikaisesti vieraskielisten työkäisten määrä on miltei kolminkertaistunut. Suomalaistaustaisista työkäisiä on 64 prosenttia koko väestöstä. Maahanmuuttajista työkäisiä on 78 prosenttia – 270 000 maahanmuuttajasta 210 000 on työkäisiä. Maahanmuuttajissa on siis suuri työvoimapotentialia.

Työkäisten 15–64-vuotiaiden joukkoon kuuluvat työllisten lisäksi myös työttömät ja opiskelijat, ennen 65 vuoden ikää eläkkeelle jääneet, asevelvolliset, kotiäidit ja muut työvoiman ulkopuolella olevat. Maahanmuuttajissakin on tietysti lapsia, opiskelijoita, työttömiä ja kotiäitejä, mutta eipä juuri eläkeläisiä.

Maahanmuuttajista vain pieni osa tulee ennalta sovittuun työpaikkaan. Osa tulijoista ei hae välittömästi töitä. Osa tulee Suomeen opiskelemaan, osa perustaa perheen suomalaisen tai täällä asuvan ulkomaalaisen kanssa. Osa tulee turvapaikanhakijoina ja osa perheen yh-

Vieraskieliset 18–64-vuotiaat työlliset ja työttömät

Lähde: Työssäkäyntitilastot. Tilastokeskus

Kuvio 1

distämisen vuoksi.

Ulkomailla asuu satoja tuhansia suomalaisia. Suomalaisia ja heidän lapsiaan palaa takaisin Suomeen töihin, opiskelemaan, armeijaan tai eläkepäiviä viettämään. Maahanmuuttaneiden luvuissa he ovat mukana samalla tavalla kuin ulkomaalaistaustaisetkin muuttajat.

Nämä työlle vaihtoehtoiset toiminnot on syytä pitää mielessä, kun keskustellaan maahanmuuttajien työllistymisestä.

Työllisten maahanmuuttajien määrä kolminkertaistunut

Työllisten maahanmuuttajien määrä on kolminkertaistunut 2000-luvulla 31 000:sta 98 000:een vuonna 2010. Tällä hetkellä se lienee ylittänyt selvästi 100 000 rajan. Lisäksi Suomessa on arviolta 60 000–70 000 keikkatyötä tekevää ulkomaalaista, jotka eivät näy missään tilastoissa.

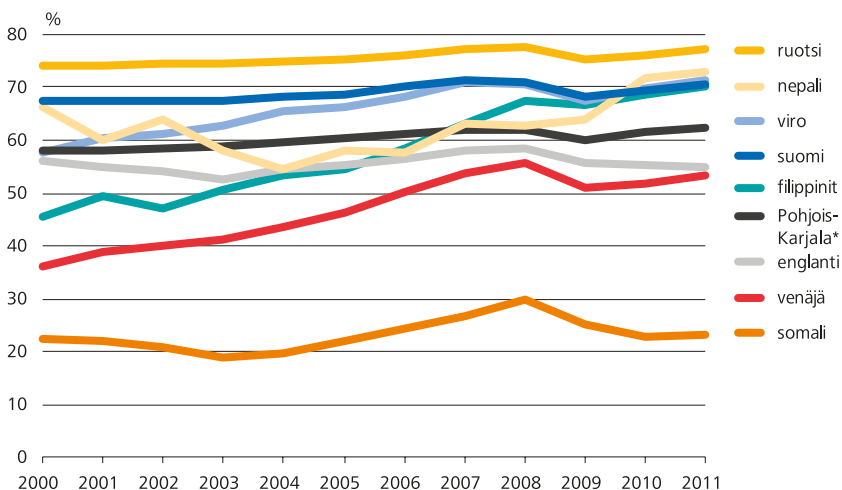
Ulkomaalaistaustaisten työllisyys y-

Suomessa oli vuonna 2012 yhteensä 266 949 vieraskielistä maahanmuuttajaa, joista 209 614 (78,5 %) työkäisiä.

Vieraskielisiä maahanmuuttajia Suomessa 2012			
Kieliryhmät	Henkilöä, yhteensä	Työkäisiä 15–65-vuotiaita	Työkäisten %-osuus
venäjä	62 554	49 487	79,1
viro	38 364	31 035	80,9
somali	14 769	9 153	62,0
englanti	14 666	11 978	81,7
tagalog, pilipino (Filippiinit)	1 871	1 629	87,1
nepali	1 861	1 692	90,9
bulgaria	1 648	1 348	81,8
afgaani, pašto	695	466	67,1

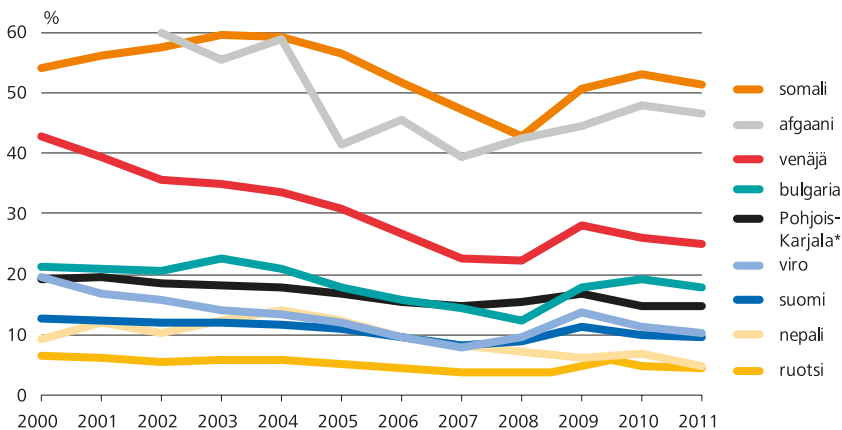
Lähde: Väestötilastot. Tilastokeskus

Työllisyysasteen kehitys kieliryhmittäin

Kuvio 2

Työttömyysasteen kehitys kieliryhmittäin, työttömien osuus työvoimasta

*Kuvioissa mukana olevat Pohjois-Karjalan tiedot koskevat maakunnan koko väestöä.
Kuvioiden lähde: Työssäkäyntitilastot. Tilastokeskus

Kuvio 3

syi kasvussa jopa taantumavuonna 2009. Myös työttömien määrä on kasvanut, mutta hitaammin kuin työllisten määrä. Vuonna 2000 ulkomaalaistaustaisia työttömiä oli 14 000 nyt 26 000.

Työttömien määrä pysyi 2000-luvun alkuvuodet hyvin vakaana ulkomaalaisväestön kaksinkertaistumisesta huolimatta. Vuoden 2009 taantuma nosti työttömien määrää lähes 8 000:lla eli miltei kaksinkertaiseksi, ja lievä kasvu on jatkunut senkin jälkeen.

Kuviossa 2 on laskettu työllisyysasteita muutamille kieliryhmille. Suomenruotsalaisten työllisyysaste ylittää ainoana hallituksen tavoitteleman 75 prosentin tason. Suomenkielisten työllisyysaste pysyttelee lähes 10 prosenttiyksikköä alempana ja ero on hyvin vakaa.

Muutamit maahanmuuttajaryhmät – nepalilaiset, virolaiset ja filippiiniläiset – ovat saavuttaneet suomalaisten työllistymistason. Maahanmuuttajaryhmien työllisyys on parantunut nopeammin kuin suomalaisten, mutta se näyttää reagoivan myös taantumaan jyrkemmin kuin suomalaisten työllisyys. Ruotsinkielisten työllisyyskehitys on ollut vakainta.

Kuviossa on mukana myös työllisyysasteita heikoimman maakunnan, Pohjois-Karjalan, työllisyysasteen kehitys. Kun ruotsinkielisten työllisyysaste on yli 75 prosenttia ja kaikkien suomenkielisten lähes 70 prosenttia, Pohjois-Karjalassa työllisyysaste jää 60 prosenttiin. Venäläisten ja vietnamilaisten työllisyysasteet ylittävät 50 prosenttia ja kiinalaisten työllisyysaste on 50 prosentin tun-

tumassa. Ulkomaalaistaustaisten työllisyyden kasvu näyttää ripeämmältä kuin suomalaisten eli ero on kaventumassa.

Vieraskielisten työttömyysaste keskimäärin 21 prosenttia

Työttömyys on työllisyyden peilikuva. Korkean työllisyyden ryhmillä työttömyys on matalaa ja toisinpäin. Ruotsinkielisten työttömyysaste on aina, lama-vuosinakin, ollut noin puolet suomenkielisten työttömyysasteesta. Ruotsinkielisten työttömyysaste on noin 5 prosenttia, suomenkielisten 10, Pohjois-Karjalan 14 ja vieraskielisten työttömyysaste keskimäärin 21,1 prosenttia.

Nepalilaisten työttömyys on pudonnut ruotsinkielisten tasolle, virolaiset ja kiinalaiset ovat suomalaisten tasolla ja espanjalaiset ja kreikkalaiset lähellä Pohjois-Karjalan tasoa. Somalinkielisten ja afgaanien työttömyysaste, 50 prosenttia, poikkeaa useimmista ryhmistä selvästi. Ilmeisesti turvapaikanhakijoilla ei ensimmäisenä ole mielessään työpäikan hankkiminen. Toisaalta kielitaidottomina heidän kysyntänsä työmarkkinoilla on ollut vähäistä.

Somalinkielisillä on poikkeavaa se, että naiset pyrkivät työmarkkinoille harvoin, he eivät siis hakeudu työnhakijoiksi. Somalinkielisiä työkäisiä on 7 555, joista töissä on 1 689 ja työttömänä 1 775. Työttömiä on 25 prosenttia työkäisistä ja työllisiä 22 prosenttia, eli hieman yli puolet opiskelee tai on kotitalouksissa. Kulttuurierot lienevät syytä siihen, että naiset eivät juuri tule työmarkkinoille, niin somalinkielisillä kuin afgaaneillakin.

Oppilaitoksissa 20 000 vieraskielistä opiskelijaa

Joidenkin väestöryhmien alhaiseen työllisyysasteeseen vaikuttaa lisäksi se, että Suomeen tullaan paljon myös opiskelemaan. Suomen oppilaitoksissa opiskelee noin 20 000 vieraskielistä. Päätoimisten opiskelijoiden osuus vaihtelee paljon maittain. Esimerkiksi kiinalaisista 48 prosenttia on työssä ja 17 prosenttia opiskelee. Virolaisista 70 prosenttia on työssä ja vain 5 prosenttia opiskelee, venäläisistä 49 prosenttia käy töissä ja 17 prosenttia opiskelee, somalialaisista työtä tekee

23 prosenttia ja 25 prosenttia opiskelee.

Opiskelijat ovat huomispäivän työvoimaa, jolla on myös kielitaito hankittuna. Jos laskee työllisten ja opiskelijoiden osuudet yhteen ikään kuin laajennetuksi työllisyysasteeksi, niin kiinalaisten työllisyys nousee 65:een, venäläisten 66:een, somalialaisten 48 prosenttiin, ja virolaisten 75 prosenttiin. Opiskelujen jälkeen onkin kyse siitä, miten valmistuneet saadaan jäämään Suomeen töihin. Suomi kuitenkin kustantaa ulkomaalaisten opiskelun suurelta osalta.

Vieraskieliset suorittavat vuosittain noin 4 000 tutkintoa suomalaisissa korkeakouluissa ja keskiasteen oppilaitoksissa. Vuoden 2000 jälkeen vieraskieliset ovat suorittaneet Suomessa noin 30 000 tutkintoa.

Suomalaisten muuttoliike Suomelle tappiollinen

Onko Suomessa olevien ulkomaalaisten määrä erityisen suuri, kun ulkomaan kansalaisia on 200 000 ja ulkomaalaistaustaisia 265 000 eli nelisen prosenttia väestöstä? Esimerkiksi Ruotsissa on tällä hetkellä 420 000 pelkästään suomalais-taustaista maahanmuuttajaa.

Suomen kansalaisten muuttoliike on tälläkin hetkellä tappiollista eli suomalaisia muuttaa enemmän ulkomaille kuin ulkomailta takaisin Suomeen. Globalisaation edetessä, yhä suurempi osa väestöstämme oleskelee ulkomailla työssä, opiskelijana, eläkeläisenä, perustaa ulkomaalaisten kanssa perheitä jne. Tätä kehitystä ei voida pysäyttää ja siihen vastavuoroisesti kuuluu kasvava ulkomaalaisten muuttaminen Suomeen.

EU-alueen kansalaisilla on oikeus tulla myös Suomeen työnhakuun. Välimeren maiden ahdinko on jo ajanut nuoria kreikkalaisia, espanjalaisia, portugalilaisia, italialaisia ja myös ranskalaisia ja saksalaisia Suomeen. Heidän syrjäytymisriskinsä Suomessa on lähes saman suuruinen kuin somalialaisilla. ■

Ks. myös Kotimaan katsaus s. 42.

Pekka Myrskylä on väestötilastojen asiantuntija. Hän on toiminut kehittämispäällikkönä Tilastokeskuksen henkilötalastot-yksikössä.

Kommentoi verkossa:

tietotrendit.stat.fi

Artikkeli on julkaistu Tieto&trendit-lehden verkkosivuilla 1.10.2013.

EU ei ole pystynyt toimimaan OECD:ssä painoarvonsa mukaisesti, kirjoittaa kautensa Suomen edustajana järjestössä päättänyt Antti Kuosmanen.

OECD uusien ja vanhojen haasteiden puristuksessa

Tieto&Trendit pyysi minua kolumnistiksi aloittaessani suurlähettiläänä Pekingissä vuonna 2005. Pestiä haluttiin jatkaa, kun vaihdoin hommia Suomen pysyväksi edustajaksi OECD:hen ja Unescoon vuonna 2009.

Ulkoministeriön viisasta politiikkaa on kotiutetaan edustajansa ulkomailla kahden ulkomaanpestin jälkeen. Minäkin palaan nurkumatta, vaikka Pariisi on ainutlaatuinen paikka, jossa tietysti olisi mieli tehnyt olla pidempäänkin.

Nyt työskentelen taas Aasia-asioiden parissa, tällä kertaa koko mantereen ja myös Tyynenmeren näkökulmasta, mistä myös jatkan kolumnien laatimista. Tämä juttu on kuitenkin vielä OECD:stä, eräänlainen välitilinpäätös siis.

G20-ryhmä arkipäiväistyi

Edustustojen päälliköt joutuvat aloittaessaan tekemään toimintasuunnitelman, niin minäkin Pariisiin. Se perustui tietyille oletuksille, tässä tapauksessa maailmasta, OECD:stä, Unescosta sekä EU:sta ja Suomesta. Keskeisimmät oletukset, kuten tuolloin syvimmillään olleeseen talouskriisiin liittyneet, osoittautuivat oikeiksi, vaikka euroalueen kriisiä ei tuolloin voitu ennakoita, eikä minäkään sitä vuonna 2009 osannut odottaa.

G20-ryhmän merkityksen kasvun arvioin liian suureksi. Siitä ei ole tullut sellaista keskeistä suurten maiden yhteistyöfoorumia kuin neljä vuotta sitten saattoi odottaa. Ei se ole mitättömäksiäkään muuttunut, onpahan vain arkipäiväistynyt yhdeksi suurvaltojen monista *talking shopeista*.

OECD-järjestön kannalta G20-ryhmä on kyläkin tullut yhä tärkeämmäksi, kun järjestö pääsi mukaan niiden kansanvälisten järjestöjen joukkoon, joilta G20 pyytää palveluksia. Tämä on toisaalta hyvä asia OECD:lle. Toisaalta siihen sisältyy myös riski toiminnan painopisteiden ja resurs-

sien käytön siirtymisestä asioihin, jotka eivät välttämättä palvele nimenomaan Suomen intressejä.

Päänvaivaa jäsenhakemuksista

Luullakseni tärkein OECD:hen liittyvä asia oli uusien jäsenten ottaminen järjestöön niiden viiden lisäksi, joiden liittymisprosessi oli aloitettu vuonna 2007. Neljä uusista maista eli Chile, Israel, Slovenia ja Viro liittyivätkin jäseniksi suunnitteen kaavailussa aikataulussa vuosina 2010–2011.

Viidennen hakijan eli Venäjän liittymisprosessi pääsi tosiasiallisesti liikkeelle vasta, kun se muilla neljällä alkoi lähestyä loppuaan. Edistystä tapahtui kuluneiden neljän vuoden aikana Venäjänkin jäsenysprosessissa, mutta paljon puuttuu yhä jäsenyyskelpoisuudesta. Uskallan väittää, että päätös Venäjän ottamisesta OECD:n jäseneksi on tehtävä hyväksyen se näköala, että Venäjästä ei meidän aikanamme (eikä välttämättä edes lastemme aikana) tule aidosti OECD-kelpoista, "samanmielistä" maata.

Keskustelu uudesta laajentumiskierroksesta alkoi vuonna 2012 Kolumbian jäsenyyshakemuksesta. Hakijoita ilmaantui Kolumbian jälkeen nopeassa tahdissa vielä seitsemän. Kypros diskattiin jo kättelyssä Turkin vetoon, mutta muista aloitettiin keskustelu. Kolumbian lisäksi nämä olivat Bulgaria, Costa Rica, Latvia, Liettua, Peru ja Romania.

Eurooppalaiset hakijat olivat liikkeellä jo toista tai kolmatta kertaa, ja niiden mukaan pääsy nousi tälläkin kertaa laajentumiskierroksen koetin- ja kompastuskiveksi. Lopputulos oli kaksiportainen uusi laajentumiskierros, joka aloitetaan jo tänä syksynä 2013 Kolumbiassa ja Latviassa ja jota jatketaan vuonna 2015 Costa Ricalla ja Liettualla.

Uusien jäsenten ottaminen OECD:hen kuuluu osana laajempaan järjestölle jo monet vuodet päänsäivä aiheuttaneen pähkinään: miten järjes-

Venäjä pitää ottaa jäseneksi hyväksyen, ettei siitä lähiaikoina ole tulossa OECD-kelpoista, "samanmielistä" maata.

tää suhteet muuhun maailmaan ja ennen muuta nouseviin talousmahteihin, Kiinaan, Intiaan ja Brasiliaan, sekä myös Etelä-Afrikkaan ja Indonesiaan. On pelätty – jopa vähän pakkomielleisesti – että jos tässä ei onnistuta, OECD menettää "relevanssinsa". Rakkaussuhde näihin maihin on ollut hieman yksipuolinen, ja jos jonkinlaista vasta-kaikua onkin tullut, ei kuitenkaan jäsenyyshaluja.

Itse olen sitä mieltä – enkä ole käsitystäni sallanut – että OECD ei voi olla "relevantimpi" kuin jäsenensä, ei omien eikä vieraiden silmissä, ja että sen houkuttelevuutta nousevien maiden silmissä voidaan parantaa vain osoittamalla sen auttavan konkreettisella tavalla omia jäseniään uudelleen menestyviksi maiksi. Ja tässähän sitä tekemistä riittäisi, minkä varsinkin viimeiset viisi-kuusi vuotta ovat todistaneet.

Reseptejä kriisistä selviämiseen

Suomen kaltaisen maan kannalta relevanssin taivottelun riski on, että jotkut meille tärkeät asiat OECD:ssä voisivat joutua toisarvoiseen asemaan ja järjestön asiantuntijoiden voimavarat suuntautuisivat isojen maiden palvelemiseen muun muassa G20-ryhmän puitteissa.

OECD:n substanssityön painopisteet ovat kuitenkin yhä aloilla, jotka vastaavat hyvin Suomen OECD-osallistumiselleen asettamia prioriteetteja. Näitä ovat talous- ja rakennepolitiikka mukaan lukien yleensä kansantalouden kasvua ja kestävää kehitystä tukevat politiikan alueet kuten verotus, energia, innovaatiot, ympäristö, kilpailu, kehitys, maatalous, koulutus, aluepolitiikka, sosiaali-, terveys- ja työvoimakysymykset sekä sääntelypolitiikka ja tehokas julkinen hallinto.

Taluskriisi on luonnollisesti ollut keskeisellä sijalla OECD:n pohdinnoissa viime vuodet. Sen lisäksi, että kriisi vaikuttaa lähes kaikkeen, mitä

OECD:n eri toimintasektoreilla tehdään, käynnistettiin vuonna 2012 niin sanottu NAEC-projekti (New Approaches to Economic Challenges). Siinä on tarkoitus – jos projekti onnistuu – tarkastella kriittisesti taluskriisiin johtaneita syitä ja epäonnistumista sen ennustamisessa. Liikkeelle lähdetään talusteorioiden ja -mallien puutteista. Tarkoitus on päätyä resepteihin, joilla kriisistä päästäisiin, sen seurauksia korjattaisiin ja uudet ehkä vältettäisiin tai edes ennustettaisiin paremmin kuin tähän asti.

Pidin hanketta alusta asti periaatteessa hyvänä ja tuin sen aloittamista. Jotta se täyttäisi siihen asetetut toiveet, siinä olisi voitava tarkastella kriittisesti myös talous- ja finanssipoliittisten päätöksentekijöiden toimintaa. Se ei välttämättä ole helppo tehtävä hallitusten välisessä järjestössä.

EU:lla on erityisasema OECD:ssä jo sen perustamissopimuksen nojalla ja tietenkin tosiasiallisen luonteensa kautta, olivatpa pykälät millaiset tahansa. EU-maat ja EU yhteisönä eivät kuitenkaan ole pystyneet toimimaan OECD:ssä niin vahvasti kuin niiden painoarvo sekä lukumäärän että talouksien koon mukaan antaisi aiheita ja oikeuden odottaa. Yhtäältä tämä ei ole ongelma, koska OECD:ssä suuri osa toiminnasta on "intellektuaalista", eikä siinä ole tärkeää maan tai järjestön koko vaan tuo intellektuaalinen panos. Toisaalta heikkous on myös haitta, jonka aiheuttavat EU-maat itse estämällä unioninsa toimintamahdollisuuksien täyden käytön. Tämä näkyi selkeästi esimerkiksi edellä mainitussa laajentumiskeskustelussa. ■

Antti Kuosmanen
antti.kuosmanen@formin.fi

Kasvua vai ei

Kansantalouden kausitasoitettu tuotanto kasvoi heinäkuussa 0,3 prosenttia edelliskuukaudesta.

Työpäiväkorjattuna tuotanto puolestaan oli 0,2 prosenttia edellisvuoden heinäkuuta alemmalla tasolla.

Palvelujen tuotanto väheni vajaat puoli prosenttia vuodentakaisesta. Palvelut sisältää kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan, liikenteen, liike-elämän palvelut sekä kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut, rahoitus- ja vaakuustoiminnan ja julkiset palvelut.

Jalostus pysyi edellisvuoden tasollaan. Jalostus sisältää teollisuuden ja rakentamisen.

Alkutuotanto kasvoi vajaat neljä prosenttia vuoden 2012 heinäkuusta. Alkutuotannolla tarkoitetaan maa-, riista-, metsä- ja kalataloutta.

Lähde: Tuotannon suhdannekuvaaja 2013, heinäkuu, Tilastokeskus

Teollisuus edelleen laskussa

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli elokuussa 1,5 prosenttia pienempi kuin vuoden 2012 elokuussa. Tammi-elokuussa työpäiväkorjattu teollisuustuotanto väheni 4,4 prosenttia vuoden takaisesta.

Kausitasoitettu tuotanto väheni elokuussa 0,1 prosenttia heinäkuuhun verrattuna.

Teollisuustuotanto väheni elokuussa vuodentakaisesta useilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto väheni sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, 16,2 prosenttia. Kemianteollisuuden tuotanto oli 5,2 prosenttia pienempi kuin viime vuoden vastaavalla ajanjaksolla. Metalliteollisuuden tuotannon määrä väheni 3,3 prosenttia.

Päätoimialoista tuotanto kasvoi eniten kivistötoiminnassa ja louhinnassa, jossa tuotanto oli 59,5 prosenttia suurempi kuin vuosi sitten. Sähkön tuotanto kasvoi 2,4 prosenttia vuoden takaisesta.

Käyttöasteet alhaalla

Elokuussa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli 80,2 prosenttia eli 1,3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli elokuussa käytössä 83,4 prosenttia eli 3,6 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2012 elokuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli elokuussa 79 prosenttia, joka oli 2,6 prosenttiyksikköä vuoden takaisesta.

Tilaukset vähissä

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli elokuussa lähes 10 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Tammi-elokuussa tilaukset vähenivät 6,4 prosenttia vuoden takaisesta.

Uudet tilaukset vähenivät kaikilla tarkastelluilla päätoimialoilla, eniten tekstiiliteollisuudessa jossa tilauksia oli 17,7 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Verrattuna vuoden 2012 elokuuhun uudet tilaukset vähenivät paperin, paperi- ja kartonkituotteiden

Tuotannon suhdannekuvaaja*

	Helmik.	Maalisk.	Huhtik.	Toukok.	Kesäk.	Heinäk.
2013						
Muutos edell. kk-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	-0,4	0,9	-1,1	1,4	0,3	0,3
Muutos edell. kk-sta, trendi, %	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	-3,2	-5,2	1,5	-1,0	-2,1	1,0
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	-3,3	-1,1	-2,5	-0,7	0,5	-0,2

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

TOL 2008	Volyymin muutos edellisestä vuodesta, %					
	2012*		2013*			
	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	
Huoltotase						
Bkt markkinahintaan	-0,7	-1,6	-2,2	-2,8	-1,1	
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-0,8	-2,9	-4,7	-10,7	-7,1	
Kokonaistarjonta	-0,7	-1,9	-3,1	-5,5	-2,5	
Tavaroiden ja palvelujen vienti	2,8	-1,5	-1,8	-2,9	-1,9	
Kulutusmenot	-1,2	-0,4	-0,3	-1,7	1,5	
julkiset	0,0	1,6	-0,6	-0,1	0,8	
yksityiset	-2,0	-1,0	0,0	-2,2	1,7	
Investoinnit	0,1	-2,2	-4,2	-2,3	-1,3	
julkiset	-0,8	-1,1	-1,7	-3,4	1,6	
yksityiset	-0,2	-2,5	-4,3	-1,9	-1,9	
Kokonaissyntä **	0,0	-1,4	-3,0	-3,3	-1,2	
Toimialojen arvonlisäykset						
Maa-, metsä- ja kalatalous	-2,1	-10,8	-5,2	2,9	2,0	
Koko teollisuus	-5,3	-5,0	-4,6	-5,7	-3,2	
Rakentaminen	-3,5	-5,2	-7,9	-3,3	-1,3	
Kauppa	-1,1	-2,0	-5,3	-6,4	-3,4	
Kuljetus ja varastointi	4,5	4,0	3,9	-3,6	-1,8	
Kiinteistöalan toiminta	0,1	-0,4	-0,7	2,4	3,6	

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Elok. 2013/ Heinäk. 2013*	Työpäiväkorjattu Elokuu 2013/2012*
<i>Volyymin muutos, %</i>		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-0,1	-1,5
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	7,8	59,5
Teollisuus (C)	-0,7	-4,7
Elintarvikkeiden valmistus	-3,8	-2,8
Juomien valmistus	-1,9	-3,1
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	3,5	-1,9
Paperin ja paperituotteiden valmistus	-1,5	-3,6
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-0,1	-12,9
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-3,3	-11,0
Metallien jalostus	0,0	8,7
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	-7,3	-11,5
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	5,8	5,6
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	3,0	-4,0
Huonekalujen valmistus	-3,8	-14,1
Sähkö-, kaas- ja lämpöhuolto (D)	-2,8	2,4
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	0,6	-2,0
Käyttötarkoituksiluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	0,4	1,7
Investointitavarat	1,4	-3,9
Kestokulutustavarat	-2,6	-13,0
Muut kulutustavarat	-4,6	-10,4
Erikoisindeksit		
Elintarviketeollisuus	-4,0	-3,0
Metsäteollisuus	-0,5	-3,1
Kemianteollisuus	-3,0	-5,2
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-1,5	-16,2
Kone- ja metallituoteteollisuus	1,2	-1,1

* Ennakkotieto

toimialalla 9,6 prosenttia, metalliteollisuuden toimialalla 9,8 prosenttia ja kemianteollisuuden toimialalla 10,1 prosenttia.

Tilastoa tulkittaessa on muistettava, että voimakkaat heilahtelut ovat kuukausitasolla tyypillisiä. Arvoltaan suuriakaan uusia tilauksia ei jaeta pidemmälle ajanjaksolle, vaan ne kohdistetaan tilastoitavalle kuukaudelle sellaisenaan.

Lähteet: Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2013, elokuu. Tilastokeskus & Teollisuuden uudet tilaukset 2013, elokuu. Tilastokeskus

Teollisuuden jalostusarvo romahti 2012

Teollisuuden jalostusarvo laski 5 prosenttia edellisvuodesta vuonna 2012. Kaivostoiminnan ja louhinnan jalostusarvo putosi 52 prosenttia, sähkö-, kaasu- ja lämpöhuollossa laskua oli 8 prosenttia.

Vesi- ja jätehuollon jalostusarvo kasvoi 6 prosenttia.

Teollisuuden toimialoista heikoiten kehittyi sähkö- ja elektroniikkateollisuus, jossa jalostusarvon pudotus oli 60 prosenttia.

Toimialoista eniten jalostusarvoaan kasvatti kemianteollisuus, jossa kasvua oli 15 prosenttia.

Koko teollisuuden henkilöstökulut pysyivät edellisen vuoden tasolla. Käyttöomaisuuden investoinnit kasvoivat 10 prosenttia vuotta aiemmasta.

Suuria alue-eroja

Jalostusarvon kehityksessä oli myös alueiden erilaisesta tuotantorakenteesta johtuvia huomattavia eroja. Eniten jalostusarvo laski Kainuussa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Näissä kaikissa laskua edellisvuodesta oli yli 20 prosenttia.

Parhaiten menestyivät Kanta-Häme, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Savo, joissa kaikissa jalostusarvo nousi yli 20 prosenttia vuotta aiemmasta.

Lähde: Teollisuuden alue- ja toimialatilasto 2012, ennako. Tilastokeskus

Palvelualojen liikevaihto heikossa kasvussa

Palvelualojen liikevaihto kasvoi touko-heinäkuussa 1,3 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Vuotta aiemmin palveluiden liikevaihto kasvoi 3,9 prosenttia. Palvelualoissa ei ole mukana kaupan toimialoja.

Touko–heinäkuussa liikevaihdon kehitys oli lähes kaikilla palvelualojen päätoimialoilla edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa heikompi. Liikevaihto nousi vuodentakaisista ripeämmin ainoastaan informaatio ja viestintä -alalla, jossa kasvua edellisvuoden vastaavasta ajanjaksosta kertyi 2,8 prosenttia.

Touko–heinäkuussa liikevaihto kasvoi nopeimmin kiinteistöalalla, jossa kasvua ker-

tyi 5,3 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoista.

Heikointa liikevaihdon kehitys oli hallinto- ja tukipalvelutoiminnoissa sekä kuljetus- ja varastointialalla, joissa molemmissa liikevaihto supistui 1,2 prosenttia vuodentakaisesta.

Talonrakentamisen liikevaihto supistui

Rakennusyritysten liikevaihto väheni touko-heinäkuussa 0,3 prosenttia vuodentakaiseen ajanjaksoon verrattuna.

Talonrakentamisen liikevaihto supistui 3,2 prosenttia. Maa- ja vesirakentamisen liikevaihto kasvoi 3,0 prosenttia ja erikoistuneen rakennustoiminnan liikevaihto 1,5 prosenttia.

Rakennusyritysten myynnin määrä väheni touko-heinäkuussa 1,4 prosenttia vuoden takaisesta. Talonrakentamisen myynnin määrä väheni 4,7 prosenttia, erikoistuneen rakennustoiminnan myynnin määrä pysyi vuotta aiempaan nähden ennallaan ja maa- ja vesirakentamisen kasvoi 2,3 prosenttia. Myynnin määraindeksi lasketaan poistamalla liikevaihdon indeksisarjasta hintojen muutosten vaikutus.

Lähteet: Palvelualojen liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus & Rakentamisen liikevaihtokuvaaja 2013, heinäkuu, Tilastokeskus

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos Huhti-kesäk. 2013/2012	%-muutos Tammi-kesäk. 2013/2012	%-muutos Kesäk-elok. 2013/2012	%-muutos Tammi-elok. 2013/2012
2010=100 TOL 2008				
Teollisuus*	-4,8	-5,4	-4,1	-2,1
Rakentaminen*	-1,8	-4,1	0,5	2,2
Kauppa	-3,2	-5,4	2,3	1,4
Muut palvelut*	2,2	1,3	1,8	1,6

* Näiden liikevaihtokuvaajien perusvuosi on 2005 (2005=100)

Myönnetty rakennusluvut

	Heinäk. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾	Tammi-heinäk. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	1 674	-7	21 195	-6
Asuinrakennukset	428	-33	6 013	-21
Vapaa-ajan asuinrakennukset	58	-14	487	-16
Liike- ja toimistorakennukset	328	-3	3 878	-3
Julkiset palvelurakennukset	138	147	1 705	-14
Teoll.- ja varistorakennukset	441	26	4 871	5
Maatalousrakennukset	127	-24	2 656	36
Muut rakennukset	153	-17	1 585	-12
Asunnot, kpl	900	-42	15 459	-16

* Ennakkotieto

¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentti on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

Kaupan liikevaihto

	Elokuu 2013/2012	Tammi-elok. 2013/2012
	%-muutos	%-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	-1,3	-4,1
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	1,0	-21,5
Tukkukauppa (46)*	-2,6	-2,5
Vähittäiskauppa (47)*	0,5	0,7
tavaratalokauppa	-0,3	0,4
päivittäistavarakauppa	2,3	2,5

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Konkurssit

	Tammi-elok. 2013	Tammi-elok. 2012	Vuosi- muutos, %
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	2 143	2 058	4,1
Maa-, metsä- ja kalatalous	61	47	29,8
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	232	242	-4,1
Rakentaminen	506	551	-8,2
Kauppa	378	360	5,0
Kuljetus ja varastointi	177	177	0,0
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	155	131	18,3
Muut palvelut	598	544	9,9
Toimiala tuntematon	36	6	500,0
Henkilökunta yhteensä¹⁾	10 593	9 427	12,4

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Harjavalta, Pietarsaari ja Helsinki työpaikkaomavaraisimpia

Työpaikkaomavaraisuus nousi 39 prosentilla ja laski 60 prosentilla kunnista vuosina 2001–2011.

Vuonna 2011 Manner-Suomen korkeimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Harjavallassa (133,7 %), Pietarsaareissa (132,7 %) ja Helsingissä (130,8 %).

Manner-Suomessa työpaikkaomavaraisuus oli matalin Pornaisissa (42,8 %), Vesilahdella (44,2 %) ja Lemillä (45,9 %).

Työpaikkaomavaraisuus ilmaisee tietyllä alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) ja alueella asuvien työllisten määrän välisen suhteen. Mikäli työpaikkaomavaraisuus ylittää 100 prosenttia, on kunnassa sijaitsevien työpaikkojen lukumäärä kunnassa asuvien työllisten lukumäärää suurempi.

Vuonna 2011 työpaikkaomavaraisuus ylitti sadan prosentin rajan 67 kunnassa. Kymmenen vuotta aikaisemmin 100 prosentin rajan ylitti viisi kuntaa vähemmän. Molempina vertailuvuosina käytetään vuoden 2013 kuntarajojen: kuntia on yhteensä 320.

Enemmän työpaikkakeskittymiä

Vuonna 2011 työpaikkaomavaraisuusaste oli

34 kunnassa alle 60 prosenttia. Kymmenen vuotta aikaisemmin 60 prosentin rajan alapuolella oli 27 kuntaa.

Työpaikkaomavaraisuuden kehitys kertoo työpaikkakeskittymien voimistumisesta ja pendelöinnin lisääntymisestä.

Salossa romahdus

Vuonna 2011 yli 50 000 asukkaan kaupungeista korkeimmat työpaikkaomavaraisuusasteet olivat Helsingissä (130,8 %), Vaasassa (128,1 %) ja Tampereella (123,1 %).

Suurimmissa kaupungeissa työpaikkaomavaraisuus heikkeni vuoden 2001 lukemiin verrattuna viidessä kaupungissa. Suurin lasku tapahtui Salossa (–3,1 prosenttiyksikköä).

Eniten työpaikkaomavaraisuuttaan nostivat Vantaa (7,3 %-yks.) ja Joensuu (6,5 %-yks.).

Matalimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Espoossa (96,5 %) ja Kouvolassa (97,0 %). Kahdestakymmenestä suurimmasta kaupungista 17 kaupungin työpaikkaomavaraisuus ylitti 100 prosenttia vuonna 2011.

Sipoosta ja Pornaisista pendelöidään

Vuonna 2011 yli 20 000:n mutta alle 50 000 asukkaan kuntia oli yhteensä 36, joista korkeimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Kemissä (119,0 %) ja Raahessa (116,8 %). Työpaikkaomavaraisuus laski yli puolessa näistä kunnista vuoden 2001 lukuihin verrattuna. Matalimmat työpaikkaomavaraisuusasteet olivat Kirkkonummella (60,1 %), Nurmijärvel-

lä (60,7 %) ja Vihdissä (60,8 %).

Kooltaan 10 000–20 000 asukkaan kuntia oli yhteensä 47. Vuonna 2011 korkeimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Maarianhaminassa (177,8 %), Pietarsaareissa (132,7 %) ja Forssassa (122,2 %). Matalimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Mustasaareissa (54,2 %) ja Sipoossa (57,1 %). Näistä kunnista pendelöitiin runsaasti lähikaupunkeihin.

Kokoluokkaan 4 000–10 000 asukasta sijoittui 102 kuntaa. Tässä kuntaryhmässä korkeimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Harjavallassa (133,7 %) ja Säkylässä (130,4 %), kun taas matalimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Pornaisissa (42,8 %) ja Vesilahdella (44,2 %). Kymmenen vuoden takaisista lukemista työpaikkaomavaraisuus laski 64,7 prosentilla tämän kokoluokan kunnista.

Enemmistö kunnista, eli 115 kuntaa (36,0 %), kuului alle 4 000 asukkaan kokoluokkaan. Pienimpien kuntien korkeimmat työpaikkaomavaraisuudet olivat Pyhännällä (125,0 %) ja Vieremällä (117,3 %). Tässä tarkasteluryhmässä matalimpien työpaikkaomavaraisuusasteiden kunnat olivat Ahvenanmaan pieniä kuntia. Manner-Suomen puolella matalimmat luvut olivat Lemillä (45,9 %) ja Köyliössä (53,3 %). Tässä ryhmässä työpaikkaomavaraisuus laski 67,0 prosentilla kunnista verrattuna vuoden 2001 tietoihin.

Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus

Työttömyys	Elokuu		2. nelj.	
	Elokuu 2013	2012/2013 %-muutos	2. nelj. 2013	2. nelj. 2012/2013 %-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	191	–4,4	252	5,8
Miehet	99	–4,5	144	7,4
Naiset	92	–4,2	108	3,7
15–24-vuotiaat	45	–4,1	105	12,4
Työttömyysaste, %	7,1	–0,2 yks.	9,1	0,5 yks.
Miehet	7,1	–0,2 yks.	10,1	0,7 yks.
Naiset	7,1	–0,1 yks.	8,1	0,3 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	13,6	1,0 yks.	26,2	2,5 yks.
25–34-vuotiaat	7,8	–0,5 yks.	7,6	–0,4 yks.
35–44-vuotiaat	5,8	0,9 yks.	5,7	0,5 yks.
45–54-vuotiaat	5,2	–0,7 yks.	5,7	0,4 yks.
55–64-vuotiaat	6,8	–0,3 yks.	6,6	–0,3 yks.
15–64-vuotiaat	7,2	–0,2 yks.	9,3	0,5 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	7,0	0,4 yks.	8,0	0,4 yks.
Lounais-Suomen AVI	7,7	0,3 yks.	9,4	1,0 yks.
Itä-Suomen AVI	7,0	–1,2 yks.	11,1	0,5 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	7,6	–0,2 yks.	9,0	0,2 yks.
Pohjois-Suomen AVI	6,4	–1,6 yks.	12,0	1,4 yks.
Lapin AVI yks.	12,1	–0,3 yks.

Työllisyys	Elokuu		2. nelj.	
	Elokuu 2013	2012/2013 %-muutos	2. nelj. 2013	2. nelj. 2012/2013 %-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 087	0,3	4 085	0,3
Työvoima yhteensä	2 676	–1,8	2 758	–0,2
Työvoimaosuus, %	65,5	–1,4 yks.	67,5	–0,3 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	69,4	–0,6 yks.	69,9	–0,1 yks.
Miehet	70,5	–0,2 yks.	70,6	–0,3 yks.
Naiset	68,3	–0,9 yks.	69,1	0,1 yks.
Työlliset	2 486	–1,6	2 506	–0,7
Miehet	1 286	–1,1	1 288	–0,9
Naiset	1 200	–2,1	1 219	–0,5
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	347	2,0	332	–2,1
Palkansaajat	2 140	–2,1	2 174	–0,5
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhte	1 758	–3,1	1 807	0,2
Määräaikainen työsuhte	381	2,6	367	–3,7
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 863	–1,4	1 877	0,3
Osa-aikatyölliset	276	–6,7	297	–5,2
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 411	4,5	1 327	1,2

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Yhä useampi ei edes hae työtä

Työllisiä oli työvoimatutkimuksen mukaan elokuussa 40 000 vähemmän ja työvoiman ulkopuolella olevia 60 000 enemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Heikko työmarkkinatilanne ei kannusta aktiiviseen työnhakuun. Tämä näkyy myös työvoiman ulkopuolella olevien määrän kasvuna.

Työvoiman ulkopuolella olevia oli elokuussa 1 411 000 eli 60 000 enemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Työvoiman ulkopuolella olevista oli piilotyöttömiä 116 000.

Piilotyöttömäksi luetaan työvoiman ulkopuolella oleva henkilö, joka haluaisi ansiotyötä ja olisi työhön käytettävissä kahden viikon kuluessa, mutta ei ole etsinyt työtä viimeisen neljän viikon aikana. Piilotyöttömyy-

den syitä ovat työnhausta luopuminen tai muut syyt kuten opiskelu, lasten hoito tai terveydelliset syyt.

Työttömyysaste ei ole noussut

Työttömiä oli elokuussa 191 000, mikä oli 9 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 7,1 prosenttia, kun se edellisvuoden elokuussa oli 7,3 prosenttia.

Myös työllisiä oli 40 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Sekä työllisten miesten että naisten määrä väheni. Työllisten määrä väheni selvästi yksityisellä sektorilla mutta kasvoi julkisella sektorilla edellisvuoden elokuuhun verrattuna.

Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista oli elokuussa 69,4 prosenttia, mikä oli 0,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Miesten työllisyysaste laski edellisen vuoden elokuusta 0,2 prosent-

tiyksikköä 70,5 prosenttiin ja naisten 0,9 prosenttiyksikköä 68,3 prosenttiin.

Kortistossa ruuhkaa

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli elokuun lopussa kaikkiaan 290 000 työnvälityksen säädösten mukaisesti työttömäksi työnhakijaksi tilastoitua. Työttömien työnhakijoiden määrä oli 44 000 suurempi kuin edellisen vuoden elokuussa.

Työttömyys lisääntyi edellisen vuoden elokuusta kaikkien ELY-keskusten alueella; eniten Uudellamaalla (26 %), Pirkanmaalla (23 %) sekä Kainuussa (23 %). Elokuun lopussa työ- ja elinkeinotoimistoihin ilmoittautuneita kokonaislukuun lomatettuja oli 16 000, mikä oli 6 000 enemmän kuin vuosi sitten.

Lähde: Työvoimatutkimus 2013, elokuu. Tilastokeskus

Vanhoiden asuntojen ja omakotitalojen hinnat*

Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	2. nelj. 2012	3. nelj. 2012	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013**	2. nelj. 2013**
Koko maa, €/m²	2 312	2 337	2 333	2362	2378
Nimellishintaindeksi	133,5	135,2	134,8	136	137,8
vuosimuutos, %	1,2	2,6	3,9	2,7	3,3
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 498	3 565	3 573	3627	3640
Nimellishintaindeksi	140,6	143,5	143,8	145,9	147,8
vuosimuutos, %	1,2	3,3	4,5	3,6	5,1
Muu maa, €/m ²	1 655	1 657	1 647	1661	1679
Nimellishintaindeksi	126,2	126,9	125,8	126,1	127,9
vuosimuutos, %	1,2	1,9	3,2	1,6	1,4
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	127,0	121,8	124,5	125,8	124,4
vuosimuutos, %	-1,5	-1,4	1,4	-0,4	-2,1
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	144,3	134,9	147,6	148,8	145,6
vuosimuutos, %	7,6	-2,9	7,1	8,6	0,8

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkastelvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

** Ennakkotieto

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset

Palkansaajaryhmä / sektori	2010=100 2. nelj. 2013*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 2. nelj. 2013*
Yhteensä	108,1	2,1	3 249
Tuntipalkkaiset	108,0	2,3	2 645
Kuukausipalkkaiset	108,2	2,0	3 384
Miehet	107,6	2,1	3 555
Naiset	108,6	2,0	2 948
Sektori			
Yksityinen ja muut	107,7	2,1	3 318
Kunnat	108,7	1,9	2 954
Valtio	110,6	2,3	3 679
Muut	109,4	2,2	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

* Ennakkotieto

** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 2. neljänneksellä 0,6 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)

	Elokuu 2013	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	106,8	0,3	-0,9
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	109,6	0,4	0,2
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	103,4	0,0	-2,3
Vientihintaindeksi	103,7	0,0	-2,1
Tuontihintaindeksi	108,8	0,0	-3,8
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	109,9	0,1	-0,6
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	112,3	0,0	0,3

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)

	Elokuu 2013	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Rakennuskustannusindeksi	106,9	0,1	0,6
Kokonaisindeksi	106,9	0,1	0,6
Työ	105,0	-0,1	1,0
Tarvikkeet	106,4	0,0	0,2
Palvelut	114,4	0,6	2,0

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)

	Elok. 2013	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	107,8	-0,2	1,2
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	116,9	-1,3	5,0
Alkoholijuomat, tupakka	110,2	-0,0	1,5
Vaatetus ja jalkineet	100,5	4,3	-2,7
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	108,8	-0,2	0,2
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	104,7	0,4	0,9
Terveys	105,3	-0,1	4,3
Liikenne	110,9	-0,9	1,1
Viestintä	84,0	-0,9	-7,4
Kulttuuri ja vapaa-aika	99,6	-0,3	-0,0
Koulutus	107,5	0,0	3,4
Ravintolat ja hotellit	111,7	-0,1	4,0
Muut tavarat ja palvelut	108,1	0,2	0,5
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 888		

Lähes joka kymmenes 25–34-vuotias ulkomailta

Suomessa vakituisesti vuoden 2012 lopussa asuneista 25–34-vuotiaista lähes joka kymmenes oli ulkomaista syntyperää. Pääkaupunkiseudulla vastaava osuus oli vuoden 2012 lopussa lähes viidennes.

Kaikkiaan Suomessa asui vakituisesti ulkomaista syntyperää olevia henkilöitä vuoden 2012 lopussa 279 616 henkilöä, mikä on 5,2 prosenttia väestöstä. Ensimmäisen polven eli ulkomailla syntyneitä heistä oli 238 208 henkilöä ja Suomessa syntyneitä eli toisen polven 41 408.

Maahanmuutto muokkaa ikärakennetta

Maahanmuuton vaikutus maamme väestön ikärakenteeseen on havaittavissa selvimmin

nuoressa aikuisväestössä. Vuoden 2012 lopussa väestössä oli vuosina 1977–1989 syntyneitä henkilöitä 62 000 enemmän eli runsaat seitsemän prosenttia enemmän kuin mitä aikanaan kyseisinä vuosina Suomessa syntyi lapsia.

Kaikki vuosien 1970–2012 ikäluokat olivat henkilö määrältään vuoden 2012 lopussa suurempia kuin niiden syntyessä. Alle kouluikäisistä (0–6-vuotiaat) ulkomaista syntyperää olevien osuus oli 6,2 prosenttia vuoden 2012 lopussa.

Yli puolet asuu Uudellamaalla

Ulkomaista syntyperää olevien osuus väestöstä oli suurin Ahvenanmaan maakunnassa, 12,1 prosenttia ja toiseksi suurin Uudellamaalla, 9,6 prosenttia. Ahvenanmaan ulkomaista syntyperää olevista ruotsalaistaustaisia oli lähes puolet. Ulkomaista syntyperää olevien osuus väestöstä oli pienin Etelä-Pohjanmaalla, 1,7 prosenttia.

Kunnittain tarkasteltuna ulkomaista syntyperää olevien henkilöiden osuudet väestöstä olivat Manner-Suomen kunnista suurimmat Helsingissä, 12,6 prosenttia, Vantaalla, 12,3

prosenttia ja Espoossa, 11,4 prosenttia. Pienimmät osuudet olivat Reisjärven ja Rautavaaran kunnissa, 0,3 prosenttia.

Kaikista ulkomaista syntyperää olevista henkilöistä yli puolet asui Uudellamaalla. Toisen polven ulkomaista syntyperää olevista Uudellamaalla asui 60 prosenttia.

Lähde: Väestörakenne 2012, Tilastokeskus

Kaksi kolmesta suomalaisesta asuu syntymämaakunnassaan

Suomessa vakituisesti asuvista henkilöistä kaksi kolmasosa asui vuoden 2012 lopussa syntymämaakunnassaan. Ahvenanmaalla syntyneistä 93,1 prosenttia asui Ahvenanmaalla, Uudellamaalla syntyneistä 84,3 prosenttia asui Uudellamaalla. Sitä vastoin Etelä-Savossa ja Kainuussa syntyneistä vain noin joka toinen asui syntymämaakunnassaan.

Lähde: Väestörakenne 2012, Tilastokeskus

Väestönmuutokset	1. nelj. 2012	2. nelj. 2012	3. nelj. 2012	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013*	2. nelj. 2013*
Elävänä syntyneet	14 774	14 872	15 762	14 085	14 302	14 721
Kuolleet	14 198	12 455	12 056	12 998	13 883	12 616
Syntyneiden enemmitys	576	2417	3 706	1 087	419	2 105
Maahan muuttaneet	6 374	7 113	10 347	7 444	6 590	6 610
Maasta muuttaneet	3 032	3 101	4 766	2 946	3 083	2 637
Nettomahanmuutto	3 342	4 012	5 581	4 498	3 507	3 973
Väestönlisäys ¹	3 918	6 429	9 287	5 773	3 926	6 078
Väkiluku²	5 405 185	5 411 614	5 420 901	5 426 674	5 430 600	5 436 678

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

Yöpymiset ¹ kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–heinäkuussa 2013*		
Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet	Yöpymisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	12 449 331	-0,4
Suomi	8 949 941	-0,6
Ulkomaat	3 499 390	0,2
Venäjä	991 851	6,6
Ruotsi	333 168	-0,3
Saksa	324 370	-6,6
Britannia	229 207	12,2
Ranska	146 249	1,1
Norja	113 153	-2,7
Japani	112 532	20,5
Yhdysvallat	111 297	-4,0
Alankomaat	111 272	-4,9
Viro	107 304	-24,3
Sveitsi	88 442	-5,1

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*				
	Syyskuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammi- syyskuu 2013	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	9 418	3,6	91 446	-9,3
Henkilöautot	8 214	2,6	80 966	-9,0
Pakettiautot	977	18,4	7 931	-12,5
Kuorma-autot	214	-16,0	2 281	-7,9
Linja-autot	23	0,0	268	-31,8
Moottoripyörät	156	-14,8	3 837	-19,5

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta* 1				
	Heinäkuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammi- heinäkuu 2013	Vuosi- muutos %
Yöpymisä kaikissa majoitusliikkeissä, 1 000	3 047	0,7	12 449,3	-0,4
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	746,7	1,9	3 499,4	0,2
Yöpymisä hotelleissa, 1 000	1 968,7	0,1	9 616,2	-1,7
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	520,9	1,4	2 882,2	-1,6
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	59,4	0,4	51,6	-1,7

* Ennakkotieto

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat

² Prosenttiyksikköä

Tilastokeskus kouluttaa

Loppuvuoden 2013 kurssit

Tilastotietojen havainnollistaminen ja esittäminen 7.11.2013

Kurssilla perehdytään luentojen ja esimerkkien avulla tilastotiedon esittämisen erityispiirteisiin ja havainnollistamistapoihin. Tavoitteena on vahvistaa osallistujien valmiuksia tulkita ja tuottaa tilastoihin perustuvaa tekstiä, taulukoita ja grafiikkaa.

Rahavirrat Suomen kansantaloudessa 14.11.2013

Kurssilla tarkastellaan rahavirtoja ja rahoitusrakenteita ja niiden vaikutusta koko talouteen. Kurssilla saat tietoa siitä, miten rahatalouden vaikeudet heijastuivat nopeasti reaalityöelämään. Millainen yhteys vallitsee rahatalouden ja kulutuksen sekä rahatalouden ja tuotannon välillä? Mitkä ovat rahatalouden vaikutukset kaupankäyntiin, vientiin ja tuontiin?

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 10.12.2013

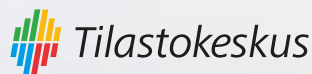
Kurssilla käsitellään keskeisiä tilastollisen tiedon analyysimenetelmiä. Kurssilla saat kerrattua korkeakoulujen tilastokursseilta unohtuneita numeerisen analysoinnin menetelmiä. Kurssista hyötyvät kaikki, jotka joutuvat pintaa syvemmältä valmistamaan laajasta tieto- ja data-aineistosta analyysejä omaan tai päätöksentekijöiden käyttöön.

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki.

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut

Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2345 tai 1734 3681

Perustietoja tilastoista ja niiden käyttömahdollisuuksista –
Tutustu Tilastokouluun Tilastokeskuksen kotisivulla tilastokoulu.stat.fi

www.pixhill.com

**Joulukuun numerossa:
Kuka tekee
osa-aikatyötä?**

tieto & trendit tilauskortti

Tilaan Tieto&trendit -lehden. Kahdeksan numeroa/vuosi (9200)

jatkuva tilaus 152 €/vsk

Ulkomaan tilauksiin lisätään postimaksu.

Tiedosta oivallukseen

Tilastokeskus maksaa postimaksun

Tilastokeskus
Tietopalvelu
Tunnus 5003081
Info 755
00003 Vastauslähetyt

Tilaaajan tiedot

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Tehtävä _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Puhelin _____ Sähköpostiosoite _____

Laskutusosoite, jos eri kuin tilaaajan

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Ympäristötilasto

Vuosikirja 2013

Ympäristötilastossa kuvataan tilastotiedon avulla ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksia ja yhteiskunnan toimenpiteitä ympäristön suojelemiseksi. Julkaisu käsittelee ympäristöasioita muun muassa ympäristötaloudellisista lähtökohdista.

Julkaisu käsittelee esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjä, vesien kuormitusta ja tilaa, jätteitä, metsiä, ympäristöverotusta sekä ympäristönsuojelumenoja.

Vuosikirjassa on tuoreimpiin aineistoihin perustuvat tiedot Suomesta ja vertailutiedot maailmalta.

Julkaisu on kaksikielinen (suomi-englanti).
Hinta on 55 euroa.

Tilaukset:

Edita Publishing Oy
Puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

 Tilastokeskus